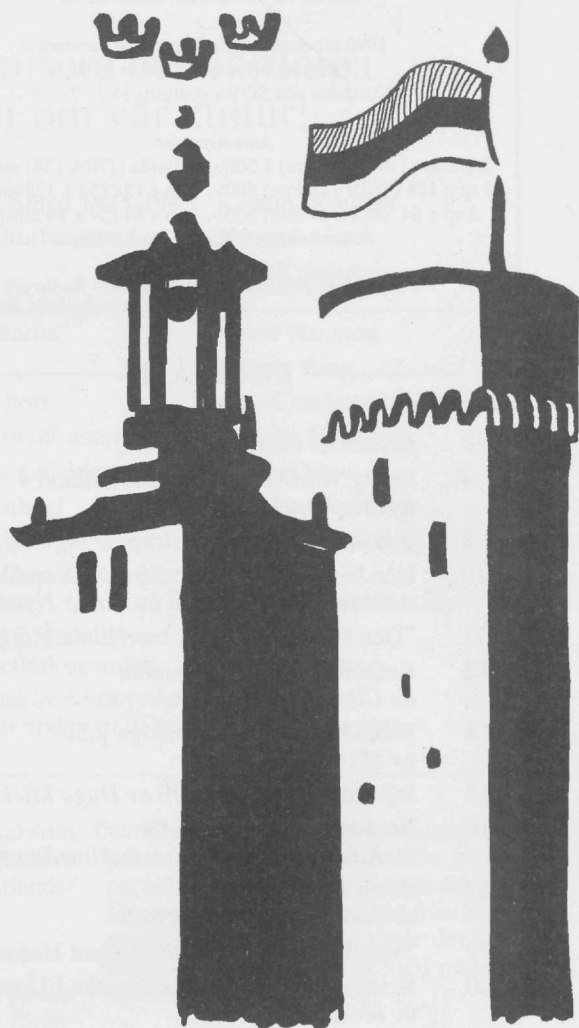

KUSTBON

NR 2
JUNI
1996
ÅRGÅNG
53

FÖRBINDELSLÄNK FÖR ESTLANDS SVENSKAR

Stockholm 4 - 7 aug
Tallinn 8 - 11 aug
1996

96

FÖRBINDELSLÄNK FÖR ESTLANDS SVENSKAR

Utgiven av Kulturföreningen
SVENSKA ODLINGENS VÄNNER

Ansvarig utgivare: Sven Salin
Redaktör: Agneta Klitter

Kustbons redaktion och SOV:s expedition:
Vikingagatan 25, 1/2 tr ned, 113 42 Stockholm
Öppettider: måndag - torsdag 9.00 - 14.00 (stängt i juli)
Tel: 08-32 48 78. Fax: 08-33 05 42

1996 utkommer Kustbon med 4 nummer.
Prenumerationspris: 260 kr helår
Kustbons och SOV:s postgiro 35 13 11 - 6

Annonspriser:
1/1-sida (170 x 260 mm) 1.500,-, 1/2-sida (170 x 128) mm 800,-,
2 sp x 128 (112 x 128 mm) 580,-, 1 sp x 128 (54 x 128 mm) 350,-
2 sp x 84 (112 x 84 mm) 500,-, 1 sp x 84 (54 x 84 mm) 300,-,
dödsannonser 250,-, bilaga 1.000,-/st.

Produktion: Nordreklam · Lindbloms · Realtryck

INNEHÅLL

- 2 Ledare av *Sven Salin*
- 4 Georg von Wendt i Svensk-Estland 4
av *Stig Appelgren*
- 8 Ankomsten till Doverstorp av *Ingvald Luks*
- 10 Hån had ärand te rätshuse och Te språk
määtanat på nuckömål av *Elmar Nyman*
- 11 "Den siste mohikanen" av *Hilma Viigipuu*
- 12 Referat från SOV:s årsmöte
av *Ulla-Stina Rundgren*
- 14 Talko kul formel för tråkiga jobb
av *Maria Ripenberg*
- 15 Information om Esto 96 av *Hugo Mickelin*
- 16 Barndomsminnen från Ormsö
av *Katarina Johansson och Aline Storholm*
- 17 Ervin Johan Sedman
av *Tiia Derblom Andersson*
- 19 Svenskbysidan Redaktör *Jörgen Hedman*
- 20 Kristi utvald för att läsa svenska i Uppsala
av *Maria Ripenberg*
- 21 Om Dagö- och ormsöböndernas fiske på
1600-talet av *Jörgen Hedman*
- 22 Åsikter om Estlandssvenskarna
av *Ivar Boman*
- 22 Gammoltien e svenskes bia
av *Maria Gunneström*
- 23 En musikalisk soaré av *Viktor Aman*
- 24 Intervju med Maire Link av *Jörgen Hedman*
- 25 Notiser
- 28 Familjenytt
- 30 Bemärkelsedagar

Estlandssvensk identitet och sammanhållning

Institutet för folklivsforskning vid Stockholms universitet har, under Mats Hellspongs ledning, genomfört ett forskningsprojekt om estlandssvenskarna. Projektet har resulterat i tretton olika uppsatser över skilda ämnen alltifrån estlandssvenska mattraditioner och den estlandssvenska dialekten till kvinnors roll på Runö eller estlandssvenskar på Singö 1945-1995. Även om källmaterialet som använts är begränsat - huvudsakligen olika årgångar av Kustbon och intervjuer med ett trettiotal personer - är uppsatserna mycket intressanta och väl värda att läsas. Man kan fråga sig varför en grupp unga, svenska studenter som studerar etnologi - i flertalet fall utan anknytning till estlandssvenskarna - väljer ett ämne som estlandssvenskarna. Flera uppsatsförfattare konstaterar inledningsvis att det är ett nytt och spännande ämne. Kunskapen om estlandssvenskarna och deras livsöden är bland övriga svenskar ytterst liten. Det känns därför som ett pionjärsarbete. Låt mig citera en uppsatsförfattare, Caroline Björkenstam: "Många böcker och tjocka historieverk har skrivits av estlandssvenskar och även andra intresserade. Trots detta är kunskapen om denna kulturgrupp förvånansvärt liten. Detta projektarbete har dock fått upp ögonen på ytterligare några människor som har insett vilka spännande, fantastiska och tragiska människoöden det finns mitt ibland oss".

Man kan alltså konstatera att vi estlandssvenskar under våra drygt femtio år i Sverige levt ett relativt anonymt liv bland svenskarna. Vi har anpassat oss mycket väl och inordnat oss i det svenska samhället. Det är endast en liten grupp av direkt berörda som känner till vår existens. Vi uppfattas knappast som en invandrargrupp. Det är först efter Estlands frigörelse som en större grupp svenskar fått kännedom om vår existens, mycket tack vare TV-reportage av Elisabeth Hedborg och andra. Detta intresse har emellertid huvudsakligen fokuserats på de i Estland kvarvarande estlandssvenskarna. Det återstår därför mycket för oss att göra för att sprida kunskap om vår kultur och vår existens här i Sverige. Projektet vid institutet för folklivsforskning är därför mycket välkommet.

SOV, SONG, Kustbon och hembygdsföreningarna

Jag vill härmed kommentera några av uppsatserna, som framförallt berör den estlandssvenska identiteten och sammanhållningen och Kustbons och föreningsverksamhetens roll i detta sammanhang. Vilken roll spelar Kulturföreningen Svenska Odlingens Vänner (SOV), SONG och hembygdsföreningarna? Hur har verksamheten förändrats under åren och hur ser framtiden ut? Flera uppsatsförfattare uttrycker sin förvåning över att SOV och Kustbon överlevt så länge. Till en del beror detta på att både föreningen och Kustbon förmått anpassa sin verksamhet och sitt innehåll till förändringarna i omvärlden. Under den första perioden hade föreningen en viktig uppgift i att hjälpa sina medlemmar till att inordna sig i det svenska samhället. Kustbon innehöll under denna period viktig information om hur man skaffar sig arbete eller en gård, brukar jorden, fiskar, jagar, utbildar sig och hur man blir svensk medborgare. En del av denna information, framförallt från svenska myndighetspersoner, visar, enligt författarna, en förnumstig storebrorsattityd.

Där varnas för storstaden och dess faror, särskilt för unga flickor. Estlandssvenskarna bör inte klumpa ihop sig alltför många på samma ställe och i samma lägenhet och man bör inte alltför ofta byta jobb. Författarna uttrycker en viss tveksamhet till om detta verkligen var vad estlandssvenskarna behövde. Det återstår alltså att kartlägga den officiella svenska inställningen till estlandssvenskarna och hur informationen motogs av estlandssvenskarna själva. Man kan förmoda att kontakten mellan estlandssvenskarna, framförallt vid de olika hembygd dagarna och andra aktiviteter, hade större betydelse för estlandssvenskarnas agerande än den officiella informationen.

Under den följande perioden, 1955-1988, präglades föreningens verksamhet och Kustbon av två viktiga uppgifter, nämligen att skapa en estlandssvensk identitet och sammanhållning och att uppteckna och bevara det estlandssvenska kulturarvet. Mycket av innehållet i Kustbon handlade om tiden före avflyttningen från Estland, om seder och bruk, historiska händelser och minnen från hembygden. Under tiden i Estland betraktade man sig mera som Ormsöbo, Runöbo, Rågöbo etc än som estlandssvensk. Dialekterna var olika och sederna skilde sig åt. Det gällde nu mer att se till vad som förenade de olika grupperna och gjorde dem till estlandssvenskar. Vid SOVs hembygd dag, årsmöten och andra aktiviteter hade man möjligheter att träffa gamla bekanta från den egna hembygden, men också människor från andra estlandssvenska bygder och lära känna dem - kanske bättre än man gjort under tiden i Estland. Härigenom skapades en värdefull sammanhållning och en medvetenhet om en estlandssvensk identitet, trots att flertalet nu inordnats i det svenska samhället. Ett problem har varit att dessa aktiviteter huvudsakligen har samlat människor med personliga minnen från tiden i Estland. Verksamheten har alltså i stor utsträckning varit tillbakablickande och har inte lyckats engagera den yngre generationen.

SONG bildades

Det är därför följdriktigt att det i mitten av 80-talet bildades en särskild ungdomsförening, SONG som vänder sig till estlandssvenskar födda i Sverige eller utan personliga minnen från Estland.

Ett nytt trendbrott i föreningen och Kustbons historia inträffar omkring 1988 när det åter igen blev möjligt att besöka de gamla svenskbygderna i Estland. Nu uppträder glada, men vemodiga berättelser i Kustbon om det första mötet med den gamla hembygden. Så mycket är förändrat, ängarna igenväxta, husen förfallna eller borta. Om huset står kvar bebos det av andra människor. Kustbon får en ny roll, nämligen att spegla dessa upplevelser och föreningen inriktar sin verksamhet på att etablera

Nya studier om estlandssvenskarna

EESTI

1996 -06- 18

RAHVUSRAAMATUKOGU

Till SOV:s expedition har det kommit 13 uppsatser om estlandssvenskarna från Institutet för folklivsforskning vid Stockholms universitet. Varje uppsats är på cirka 20 sidor. De finns att läsa på expeditionen som också har ett intressant bokskåp med litteratur om estlandssvenskarna.

Kom och botanisera och fördjupa dina kunskaper om vår kultur!

1. Estlandssvenskar på Singö 1945-1995	Kerstin Wahlfort
2. Samhörighet och kulturbevarande	Hanna Lönn
3. Fakta för framtiden	Nille Kristiansson
4. Geografisk och social rörlighet bland estlandssvenskarna	Marie Hansson
5. Vi flyttade hem	Agneta Ring
6. Gör resan hem eller bort	Ann-Charlotte Linden
7. Estlandssvenska mattraditioner	Camilla Ekervhen
8. Den estlandssvenska dialekten	Ulrika Djärv
9. Krigsminnen från Estland	Liselott Blombäck
10. Kvinnornas roll på Runö	Camilla Sundberg
11. Estlandssvenskarnas inställning till den gamla hembygden	Caroline Björkenstam
12. Estlandssvenskarnas kontakter med sin hembygd under efterkrigstiden	Ebba Gillbrand
13. Runö. Karakterisering av en särpräglad estlandssvensk kultur under 1920-talet	Hedvig Bruzaeus

kontakter med de estlandssvenskar som nu finns kvar i Estland och hjälpa dem bevara eller återupprätta den estlandssvenska kulturen.

Nytändning

Flera av uppsatsförfattarna pekar på den nytändning som inträder både i föreningens och i Kustbons verksamhet. Samtidigt skapar jordreformen och möjligheten att återfå sina gårdar problem för föreningen. SOV anser sig inte ha möjlighet att hantera dessa problem och därför etableras hembygd föreningar. SOV riskerar att splittras upp i olika hembygd föreningar och t o m i byalag, där man försöker återskapa något av den gamla bygdemenskapen. Man diskuterar hembygdsgårdar, semesterbyar och miljöprojekt. En iakttagelse, som författarna gör, är att denna verksamhet i större utsträckning lyckats rekrytera den yngre generationen. Detta är positivt men hur skall det gå i framtiden?

Flera av uppsatsförfattarna uttrycker pessimism inför framtiden. De åberopar sina intervju personer och undrar om föreningen och Kustbon kan överleva - möjligen några år till så länge det fortfarande finns människor med personliga minnen från Estland.

Vi har en utmaning

Detta är en utmaning för oss alla. Hembygd föreningarna har under de närmaste åren en viktig uppgift när det gäller juridiska äganderättsfrågor, men på sikt bör SOV, hembygd föreningarna och SONG gå samman i en förening. SOV har i verksamhetsplanen för 1996 satt upp målet att intensifiera samarbetet mellan olika föreningar i syfte att så småningom gå samman. Detta är, enligt min uppfattning, nödvändigt för att vi skall kunna bevara den estlandssvenska identiteten och sammanhållningen.

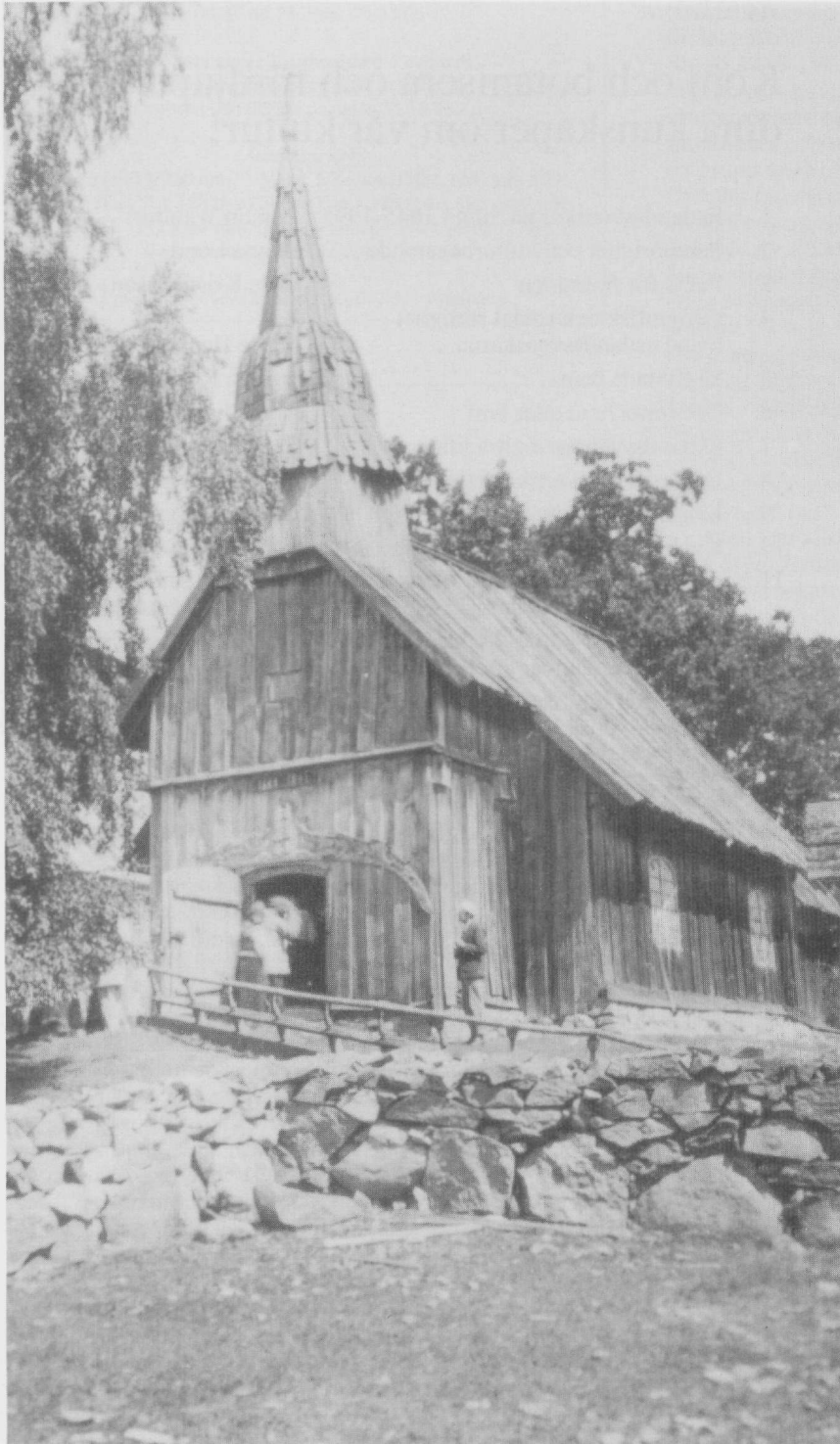
Sven Salin

Ett tal om tre S

GEORG VON WENDT I SVENSK-ESTLAND. 4.

Georg von Wendt besökte Svensk-Estland två gånger, 1920 och 1922. Han beskrev färderna i två artiklar i den helsingforsiska kvällstidningen Svenska Pressen (10.6 & 14.6 1922) och det var troligen han, som i en kort notis berättade om ärkebiskop Nathan Söderbloms estlandsbesök 1922 (Svenska Pressen 17.7 1922). Fotografiet sid 6 är från Riksföreningen Sverigekontakt i Göteborg, övriga från Åbo Akademis bildsamlingar.

Runö gamla kyrka.

De två artiklarna 1922 i Svenska Pressen förkortade GvW och slog samman dem till en enda artikel, som publicerades i Riksföreningens Sverigekontakt tidskrift Allsvensk samling 1922, nr 15. Denna artikel har publicerats i Kustbon (1995:3). Men där blev några bitar över från de ursprungliga artiklarna i Sv.Pr. Då dessa bitar ger en levande bild av färden vill jag här komplettera skildringen av Georg von Wendts estlandsfärd med dessa avsnitt. De ger en god bild av ett besök i Reval och mötet med Hans Pöhl, och de ger en levande bild av "gubben Österberg". Med på färden var också professor Ernst Estlander och föreståndaren för Östra Nylands folkhögskola, John Österholm, som senare blev en känd politiker och mångårig riksdagsman för Svenska folkpartiet i Finland.

I detta sammanhang gjorde GvW något som var och har förblivit unikt i Svensk-Estland: ett fotoreportage av ärkebiskop Nathan Söderbloms besök på Runö. Det är en av GvW:s många pionjärinsatser. Några bilder ses här i detta nummer.

Så här skildrar GvW början av sin färd (Sv.Pr. 10.6.1922):

"Pingstlördagen firade Viola sin namnsdag och inbjöd halvt några studenter att följa sig på sin gungande färd.

Önskeväder var det också och omgivningen var den bästa, sol och hav och himmel så långt en kunde se. Förran en börjat spana efter land rätt förut, dyka de höga smärta tornen upp, tornen på Olai och Nikolaikyrkan, på domkyrkan och Långe Herman. Kaptenens övade öga finner först av alla spetsen av Birgittinklostrets gavel.

Vi glida in i den något trånga hamnen, hälsade av svenska, tyska, estländska flaggor och en finländsk. Smått orolig undrar kapten var det finnes en plats ännu, men från land skriker en röst: akter om Ebba! Akter om Ebba, upprepas det från vår kommandobrygga; det är Ebba Munck som man kallar vid förnamn.

På stranden är det grått och något osnyggt och rysliga åkare i hiskliga kaftaner väcka obehagliga minnen av

deras ryssklädda yrkesbröder i svunna dagars Helsingfors. Men vimplar svaja glatt för vinden på en ångare som skall ut med pingstfirare och så upptäcka vi vänner som vinka.

Spannmål i säckar, spannmål i ofantliga massor, införda från utlandet, så det är trångt om utrymme för gods utmed kajen. Det skall till bolsjekvikernas rike, där folk åter varandra i brist på vanliga föda. Men denna spannmål har legat här i månader och ligger alltjämt.

Revals gråmenade, dammiga, lukande hamn baktalar staden. Ty denna är bra. Vit blomprakt och ljuvlig doft från körsbärsträd, applar och päronträd; hägar i blom också och hästkastanjernas höga ljus. Och stenarna tala så mäktigt om många århundradens människoöden i denna breda bukt av en Östersjövik. Fästningsmurar och torn, åldriga kyrkor och hansahus med gaveln mot gatan viska så tydligt om tre germanska stammars byggande och danande gärning mitt ibland ett litet finsk-ugriskt folk. De svenska minnena äro många och hållas i aktning och vördnad av ett folk som är tacksammare än dess finska frändefolk norr om vattnet. De tyska märkena äro flere, åtminstone till det yttre. Och därför undrar man om det är rätt att de tyska namnen t.o.m. på gatskyltarna plånats ut, även om man förstärker harmen över godsägarväldet. Reval har blivit mycket mera främmande och svärbegripligt för en skandinavisk nordbo, sedan varje germanskt språk försvunnit från skyltar och anslag. - Men vad är danskt i denna stad? Jo, själva dess namn bland esterna, Tallinn, som skall betyda danskslottet, Danaborg. Det var här som Dannebrogen föll ned från himlen.

Tiden medger endast en ganska kort vandring i den härliga och vidsträckt Katarinaparken. De tjockstammiga, lummiga träna äro av mångahanda art, men alla susa de övermodigt, att huvudstaden norr om Finländska viken har bara små, glesa struntparker. Havet ter sig också mäktigare utanför den estländska huvudstaden, holmfritt, brett och strandlöst som det ligger för ens öga, sett mellan ekarna i parken eller uppe från borgmuren, såsom en storslagen bakgrund till den gamla, vida staden med dess röda tegeltak och många höga torn.

Den vackra pingstaftenen troddes ha lockat de flesta Revalssvenskarna ut i det ljuvliga gröna. Men nej, de kommo i mängd uppför den mörka trappa, som leder till deras svenska folkskola i en gammal kyrkobyggnad. Det är inte ofta, som de få besök från svenskar i Sverge eller Finland, så de äro inte bortskämda. Nathan Söderblom har varit här och professor Bergman från Dorpat, för att nämna ett par av de senaste.

En av deras främste, lektor Hans Pöhl hälsade oss med hjärtliga ord välkomna och varma kraftiga handtryckningar av flere andra sade oss detsamma. En av oss skildrade liv och strävan hos

Runö. Dopfunt och krucifix bäres från den gamla till den nya kyrkan.

Finlandssvenskarna, en annan särskilt Brage och dess verksamhet, andra sjöngo eller framsade dikter, både allvarsdiga och skämtsamma.

Under vistelsen i Reval voro vi gäster i svenska hem. Sälunda vederfors ett par av oss ett synnerligen "gott och rimligt bemötande" hos en "hummelpåse" (vilket hedersnamn betyder Sjundeåbo och syftar på de massor av humle, som fordom fördes från Sjundeå till Sverge och Ryssland).

Denna gästvänskap och denna lilla avvikelse lockar till en större avvikelse från det rättas väg, vilken skulle föra till hur det gick sedan. Huvudsaken är dock Estlandssvenskarna och därför få vi tillstånd att fara två år tillbaka i tiden."

(Här börjar det avsnitt, som trycktes om i Kustbon nr 3, 1995, och som skildrar GvW:s besök 1920 i Svensk-Estland. Men GvW har skalat bort en del stycken för artikeln i Allsvensk samling. Dessa stycken skall jag här återge:)

Inför landning på Odinsholm:

"Vi letade efter ett landningsställe och foro så utmed det rostiga bruna vraket av Magdeburg, som stött på grund i dimma i krigets första månad" (alltså troligen aug. 1914, då första världskriget började).

"Vi skola återvända till Reval för att fara därifrån. Det var på pingstdagsmorgonen det skedde och solen sken på regnstänkta glänsande gatstenar.

De fem nylänningarna som skulle till Ormsö samma dag hade en ganska lång järnvägsresa. Vi tre och vår sekreterare från Riddaregatan, som var älskvärd nog att följa oss, voro snart i Baltischport eller Rogersvik. Staden ser ut att vara utan hus och invånare, så glest är där. En rysk kyrka är den anspråksfullaste byggnaden."

Sedan beskriver GvW dans på Rågö:

"Men för dans finns det en iver som förr, det är tydligt. Länsman, en folkvald förtroendeman, är med i ringen glad och präktig, trygg och bred. Leopold II, en konung utan krona, liksom mången ann i våra dagar, hoppar så lustigt och underbart med en tosig kvinna. Han härstammar från Karl XII, säger han, och skriver brev bara till andra kungar och kejsare; presidenter äro ingenting för honom, det kan vem som helst bli. Men Österberg, som seglat på många hav och varit i Rio de Janeiro, lämnar kraftiga bidrag till underhållningen genom att sjunga sjömansvisor. Han är en stor och grann karl och bjuder oss mot midnatt hem till "den andra byn" där långbordet står dukat och den gemensamma ölkannan går laget runt och brännvinsglaset likaså, fyllt för var man av Österberg själv.

Efter tre timmars tung sömn måste vi iväg för att passa tåget i Rogersvik. Men Österberg som styrde vår farkost över fjärden och inte hade sovit alls, var ännu sjöfriskare än på kvällen och sjöng

Brudparet Matts och Magdalena Malm, Noggis gård, på Runö.

om hav och hamn och Rio de Janeiro ännu lustigare och mustigare.

En sorg hade han, en som bottnar i en god sak hos de självstyrande rågösvenskarna, nämligen den lag, som stadgar att ingen man från annan ort bygge hus å Rågö utan bondestämmans ja och samtycke. Österberg har det trängt i sitt hyrda hus, men han är född utom ön."

GvW:s foto av "gubben Österberg på Lilla Rågö" ingick i Kustbon nr 3, 1995, s.8. Tomas Österberg, omtalar Ingeborg Andersén, var hemmahörande i Påvals och avled 1923. "Han var organist och tjänstgjorde som predikant vid gudstjänster, när inte prästen var närvarande."

Vidare i GvW:s reseberättelse:

"För Nuckö och Ormsö är Hapsal järnvägsstation. Hapsal är en stad och en borg, där vårt svenska folk varit med i bardalekar. Att det svenska på orten inte är blott stolta minnen, visa affärsskyltar med inskrift på vårt språk. Orten är tillika badort och vi få en mycket livlig känsla av att livet är fyllt av samhälleliga motsatser när vi med ens se en badstrand framför oss med ett vimmel av lätta kanoter som behagfullt ila över

de solbelysta vågorna under glam och skratt från den sommarklädda "ungdomen och skönheten" ombord. Här klingar också tyskan emot oss. Det låter nästan som ett bud om återuppståndelse, ty vi ha hört så mycket om det fullständiga armod talrika tyska familjer ha sjunkit ned i, sedan de berövats sitt gods utom några få tunnland, d.v.s. så mycket som även nybyggare fingo. Men den germanska viljan och den germanska organisationsförmågan ha börjat göra sig gällande på nya arbetsfält, i synnerhet på affärslivets område och hos yngre män och kvinnor."

Fotoreportaget på Runö.

Det första och kanske enda estlandssvenska fotoreportaget gjordes, då Georg von Wendt fotograferade händelseförloppet vid ärkebiskop Nathan Söderbloms besök på Runö den 12 juli 1922. Han återgav delar av ärkebiskopens besök, han fotograferade det brudpar, som ärkebiskopen vigde, han knäppte bilder av Runö kyrka. Det är en remarkabel serie foton. En del av dem nyttjades sedan till att illustrera det häfte om det svenska Estland, som von Wendt lät framställa för att säljas i samband med

den föredragsresa till förmån för Svensk-Estland, som han efter estlandsresan företog i Svensk-Finland (Se därom Kustbon 1995:1)

Vi återger här GvW:s bilder. Ett av foton ingick redan i Kustbon 1995:4. Där står G vW tillsammans med estlandssvenska lärare på kompletteringskurs vid Birkas folkhögskola. Lärarna är fr v Johannes Gjärdman, sannolikt Alide Pikner gift Westerblom, Herman Söderholm, Herman Timmerman, Martha Blee, Anders Westerblom, Ingeborg Andersson (husmor), rektor Kaleb Andersson, Erik Thomsson, Georg von Wendt, Maria Timmerman, (?), Katarina Hammerman och ytterst Ernst Estlander eller John Österholm.

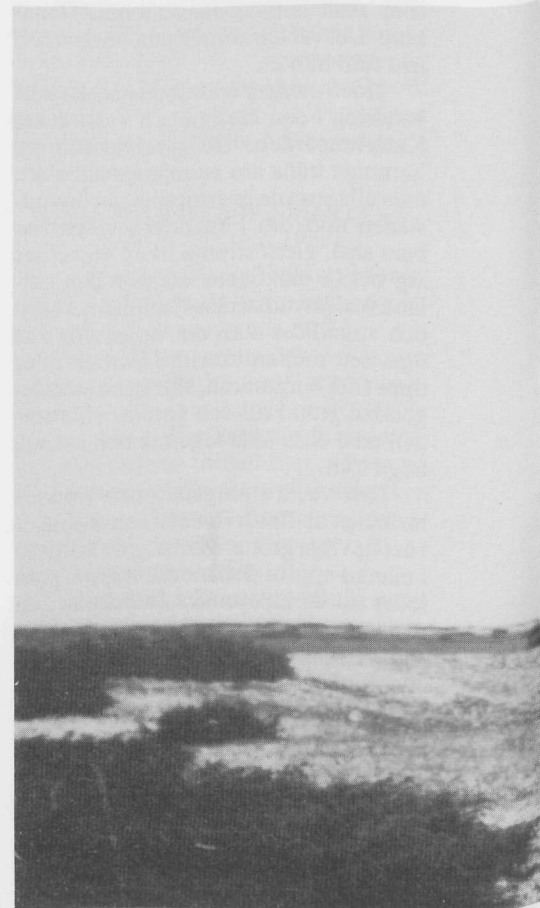
Ett tal om tre S.

Sedan fortsatte ärkebiskopen bl.a. till Ormsö. I Svenska Pressen 17.7.1922 ingick en kort notis om ärkebiskopens besök, kanske skriven av G vW:

"Ärkebiskop Söderblom installerade den 9 under stora högtidligheter den nyvalde svenske kyrkoherden i Vormsö John Klasson. Ärkebiskopen assisterades av prosten Linderstam, docenten Tennmann samt kyrkoherdarna von zur Mühlen i Hapsal och Tannebaum i Nuckö.

Efter ärkebiskopens tal reste sig bonden Hörnström upp ur sin bänk och yttrade:

"Det finns en bokstav i alfabetet, som jag framför andra har lärt mig att hålla kär. Det är bokstaven S. Nu undrar nog allesamman, varför jag älskar den

bokstaven. Men se, det har nog sin orsak. I mitt barnahem hade vi en svensk missionstidning, min käraste läsning. Den utgavs i Sverige. Sverige är mitt första S. Det andra S-et är i Stockholm. Därifrån kom den till oss. Det tredje S-et, som jag vill älska, är det för oss i dag så kärt blivna namnet Söderblom. Gud bevare ärkebiskopen och give honom en lyckosam resa i våra svenska byder.”

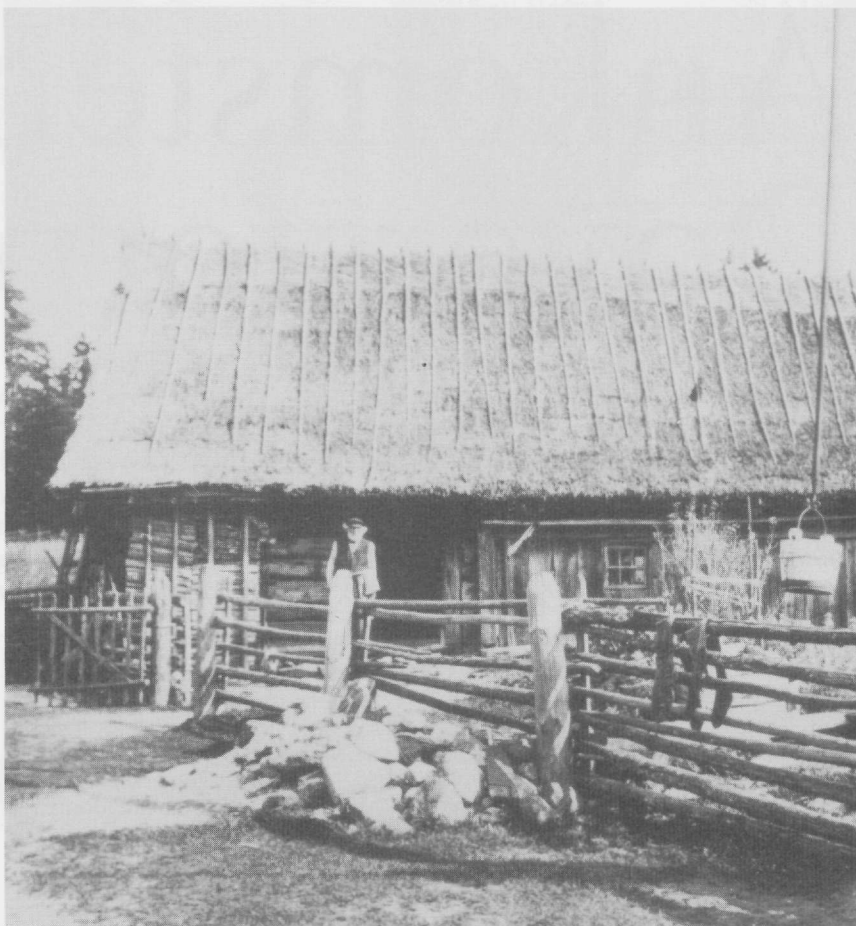
Orden voro enkla och rösten sträv, men hjärtats värme lyste ur de tårade ögonen.

Under sitt besök i Balticum gästar ärkebiskopen vidare Runö, Odensholm, Lilla och Stora Rågö, Nargö, Reval och Riga. På den sistnämnda platsen skulle han i går inviga till dennes ämbete biskop Irbe. Biskopen erhåller som gåva från Sverige ett porträtt av Gustaf II Adolf och en biskopsstav. Sammankomsten utlovar att nya band komma att knytas mellan Sverige och Lettland genom kyrkan. Den 14 ägde en prästkonferens rum, till vilken även ärkebiskopen i Uppsala infann sig.

Ärkebiskop Söderbloms Ormsöbesök skildrades också av Joel Nyman i Allsvensk Samling nr 15, 1.8.1922: ”Då ärkebiskop Söderblom besökte Ormsö. En högtidlig kyrkoherdeinstallation”.

Men Georg von Wendt skyndade vidare på sina internationella föredrags- och turistresor. Redan en månad senare, i augusti 1922, ingick i Svenska Pressen en lång redogörelse för ett besök i Oberammergau.

Stig Appelgren

Johan Waksams rökstuga på Ormsö, den sista i svenskbygden.

Odensholms kapell, uppfört på 1700-talet.

Ankomsten till Doverstorp

Många estlandssvenskar kom efter uppbrottet från Estland att tillbringa sin första tid i Sverige i Doverstorp.

I Kustbon nr 3 1994 berättade Ingvald Luks från Haversved, Havorsve Hendorsa, sina minnen från hösten, vintern och våren 1943-44. Ingvald Luks var 12 år när familjen nådde Sverige efter flykten och så småningom, som bland de första, kom familjen att hamna i uppsamlingslägret i Doverstorp utanför Finspång i Östergötland. Då hade familjen vistats ett par veckor på Sabbatsberg där ett par av bröderna insjuknade i mässlingen.

Vid ankomsten till Doverstorp möttes familjen Luks av en kraftig man som hette Ferdinandsson och som jobbade på något som hette Mogård. Familjen Luks, som bestod av åtta personer, anvisades ett stort rum i en barack. Eftersom två av bröderna hade mässlingen isolerades familjen. Ännu en bror insjuknade för övrigt i mässlingen på förläggningen. Så här berättar Ingvald Luks om familjens vidare öden:

- Området såg väl inte ut som en förläggning när vi kom. Det fanns bara ett tiotal baracker och ett utedass för fyra personer. Maten lagades på Mogård och kördes med häst och vagn till förläggningen av Ferdinandsson. I mit-

ten av juni hävdades vår isolering och vi kunde börja röra oss fritt i området. På dagarna när det var fint väder badade vi i sjön Glan. Öster om förläggningen flöt det upp en å mot Finspång. Vid bron fanns en kiosk där ungdomarna träffades.

- Förläggningen började svälla och flera baracker spikades upp vartefter som det började komma mera folk. En stor matsal med kök byggdes. Eftersom vi var bland de första som kommit fick vi hjälpa till med olika göromål. Själv hjälpte jag till med posthanteringen. Jag var också flera gånger till stationen för att möta nyanlända som skulle till förläggningen. De som var

unga och friska fick gå upp till förläggningen, övriga fick åka med lastbil från stationen.

Fler flyktingar

- Det kom allt fler människor. I början av augusti fanns drygt hundra baracker och två stora matsalar. I augusti började också skolorna. Vi var några stycken som började i Elianstorps skola mellan Doverstorp och Finspång, fem kilometer från förläggningen. Själv började jag i femte klass, men skolgången där blev kortvarig. Folk fick arbete och började lämna förläggningen.

- Min far hade fått arbete på ett stort gods på Vikbolandet och i början av

Foto: SOV:s arkiv.

september reste vi med tåg från Dovers-
torp. Redan i slutet av juni hade min
syster fått arbete i Norrviken utanför
Stockholm.

Familjen Luks kom nu till Roten-
bergs säteri i Östra Stenby kommun.
Godsägaren hette August von Malm-
borg. Från Östra Husby station hämta-
des familjen med häst och vagn till
gården där de togs emot i inspektör-
bostaden, där det var dukat med saft,
kaffe, smörgåsar och bullar. Familjen
fick bo i en gavellägenhet med ett rum
och kök i en stuga på gården. Allt bohag
hade kommit dagen före, skänkt av Röda
korset. Ingvald Luks berättar:

- Det hade inte packats upp och vi
fick börja med att ta av emballage och
skruva ihop möbler, packa upp köks-
grejer och plocka in i skåpen. Vi var sju
personer och det blev trångt, sängarna
stod kant i kant, när man skulle lägga sig
fick man klättra över sänggavlarna. Far
och mor sov i en utdragssoffa i köket.
Min far fick arbeta som utarbetare med
alla slags göromål och även min mor
fick hjälpa till, framför allt på somrarna,
med hö och säd. Här började Ingvald
Luks och två av hans bröder skolan
igen. Den låg fem kilometer från gården
och i varje skolsal gick två klasser.
Ingvald Luks gick i 5-6-klass.

Fler estlandssvenskar

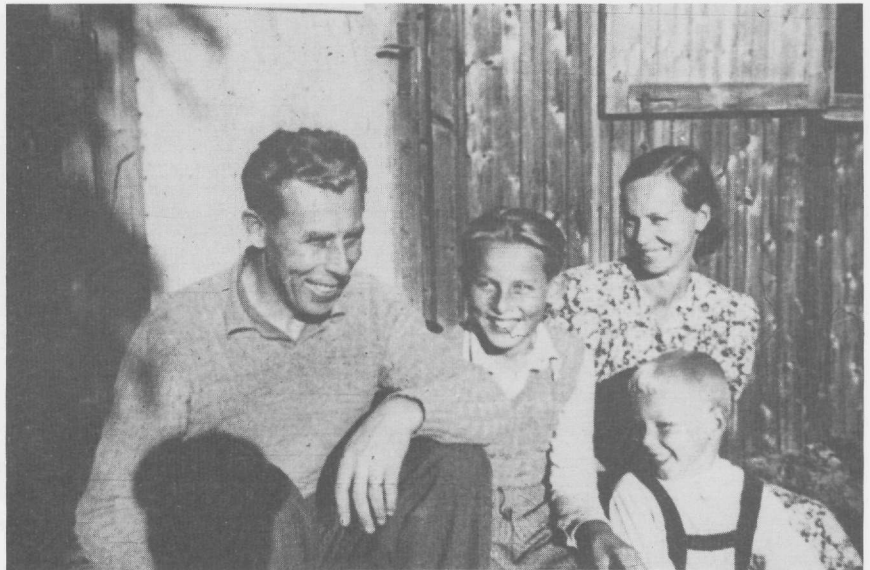
-Vi var inte de enda estlandssvenska-
arna på Vikbolandet, berättar Ingvald
Luks om den här tiden. I östra Stenby
bodde Anton Brunberg från Roslep, Au-
gust Luks från Rickul Simasa, Herman
Blees från Höbring bodde i Östra Husby,
Johan Talberg i Dagsberg. Året därpå
kom också Edvard Koinberg från Enby
till gården och det fanns fler estlands-
svenska familjer som bodde i eller utan-
för Norrköping.

-Vi var tre utlänningar i vår skolsal:
En kille från Finland, Olle Brunberg
som gick i sjätte klass och så jag. Vi
hade det ganska lätt i skolan, läroplanen
var mycket lättare än i Estland. Kamrat-
skapet var bra. Eftersom jag hade goda
förkunskaper behövde jag inte gå mer
än tre dagar i veckan under vårtermi-
nen. Övriga dagar jobbade jag på går-
den. Jag fick för det mesta såga och
hugga ved i inspektorns källare för 19
öre i timmen. Han betalade själv. Det
blev lite fickpengar. Jag valde själv att
inte gå i sjätte klass och behövde inte
heller. Däremot skulle man gå i fortsät-
tningsskola under två terminer om sex
veckor vardera under vintern. Under
tiden och efter skolan arbetade jag på
gården.

Under sommaren dog ladugårdskar-
len och min far efterträdde honom. Jag
hjälpste också till i ladugården hela vin-
tern.

-Det var vi som gick i skolan som
fick handla varor och släpa hem. Men
vartefter som vi fick ihop pengar köpte
vi cyklar.

-Mjök köpte alla på gården varje
kväll, det bokfördes och avräknades när

Folkskollärare Alexander Sedman från Nuckö, som var anställd på förläggningen med hustrun Hilda och sönerna utanför personalmässen.

Nedan: Lägrets förstfödda, Gunhild Ekeblad, med sina föräldrar Ingrid och Emil samt farmor Kristina, alla från Runö. Bilderna tillhör Thomas Lorentz.

man hämtade månadslönen. Man tillde-
lades också mark för att sätta potatis.
Säd köpte man på gården. I takt med att
maskinerna blev fler minskade antalet
arbetare på gården. Vi fick byta lägen-
het och flytta in i två rum och kök och
fick lite senare också ett rum på övre
planet.

Sjömansliv

-Åren gick och man började fundera på
om man skulle jobba som bonddräng
hela livet. Jag hade gått och läst och
konfirmerats i Östra Stenby kyrka. I
början på 1947 var jag på sjömans-
kontoret i Norrköping för att söka ar-
bete på båt. Det fanns en större båt som
låg i hamnen och lastade kol. Man sökte
en kockelev och en mässuppassare och
jag sökte som kockelev. Kaptenen på
båten tyckte att jag var lite för ung, man
skulle ha fyllt 16 år. Men kaptenens fru
tyckte jag såg stark ut och påpekade att
jag snart skulle fylla 16 år. Kaptenen lät
sig bevakas och jag kunde mönstra på.

Under hela hösten 1947 jobbade

alltså den 16-åriga Ingvald Luks som
kockelev. Det blev några stormiga må-
nader på Östersjön och Atlanten. La-
gom till jul var fartyget hemma i
Sverige igen och Ingvald Luks var då
mätt på sjömanslivet och mönstrade
av. Väl hemma på Rotenberg igen bör-
jade han fundera på en militär karriär.
I september 1948 genomgick han in-
trädesprov för volontärer vid Svea Liv-
garde, 17 år gammal, och antogs med
inställelse i oktober.

Militärutbildning och FN-tjänst

Alla som deltagit i proven godkändes
också efter ett halvt års provtid och
fick skriva kontrakt på fyra år. Nu
började den militära utbildningen,
trupptjänst på sommaren och civil-
utbildning på vintern. 1951 blev
Ingvald Luks och hans kamrater fur-
irer. Ingvald blev tillsammans med yt-
terligare en kamrat kvar i det militära
efter kontraktstidens slut. När rege-
mentet flyttade från Sörentorp till
Kungsängen 1970 var han chef för

Foto: SOV:s arkiv.

expans-bok-blankett-och kartförrådet.

Så här slutar Ingvald Luks sin berättelse:

-Hösten 1978, efter 30 års tjänst, hade jag förmånen att göra FN-tjänst under sex månader som kvartersmästare i Nicosia på Cypern. Det var naturligtvis spännande och intressant att komma i kontakt med andra länders militärer.

1980 sökte jag tjänst som adjutant på krigsskolan i Karlberg och blev kvar där till min pension 1991 med 43 års tjänst i det militära.

- Familjen arbetade kvar på gården till 1955 och flyttade då till Lindö utanför Norrköping. Alla utom den yngste brodern fick arbete på gummifabriken Good Year. Han fick jobb på Atlas Copco. Sommaren 1956 flyttade familjen till en villa i Smedby intill Dagsberga flygfält, men jobbade kvar på gummifabriken.

Ingvald Luks

Hur blev det sen? Så minns jag.

(Bearbetat av Kustbons redaktion.)

Hån had ärand te rätshuse

(Nuckövariant av en gammal historia)

He var hån heste tå håtes äistländsvänsk had Svåresgåtankar e hue. Omm e sköld bli noa rajsas å mot man te rätshuse å "tåva ut papparena."

Ajn riftet gamla krokata noka män-ske had just ätit tole ärand te rätshuse. Hån tift än e var obehaglet te färklar sitt ärand färe taletn å velds-skrivarn, bara håla var dor te gårand, om man änt villd bli sitjand äsand opa Noka tå all-man aron had tappast te Svåre. Taletn satt bakom lättn tå a kam in e rätshuse. Oppspöra var a, bara hån lickast ätterst tärpa gära klart e färe taletn än a villd håva rajs love te Svåre.

Taletn: Håte ära ne fed?

Gammol migga: Bi sja nö lite, ja ska räkon ätt.

Än bra skre gick.

Taletn: Nåh, höss blior e?

Gammol migga: Ja komor tel e än e könd vara äitt tusand sjuhundra säkste-fäm.

Taletn: Tåhåhh!!

Gammol migga: Häldor damlar ja me. He kan mä vara tusand ättthundra fämtesäks.

Taletn: Nåh, håleka nombor sko ve sja skriv?

Gammol migga: He mo sja änt vara så viftet håla aldor äitt gammolt män-skebån har. Ve mo sja saj äitt tusand ättthundra jamt.

Taletn: Sko ve säte färe häldor baket Kristi fedolse?

Elmar Nyman

Liten ordlista:

Hån heste	= den hösten
Håtes	= varje
Rätshuse eller veldshuse	= kommunalkontoret
Tåva ut papparena	= ung. Skaffa olika inty
Tole ärand	= ett sånt ärende
Taletn	= kommunalnämndens ordförande
Veldsskrivarn	= motsvarighet till kommunalkamrern i Sverige
Tappast	= försvunnit
Bakom lättn	= bakom disken, "skranket"
Oppspöra	= rädd, förskräckt
Ätterst	= slutligen (äntligen)
Tärpa	= ändå
Håte	= när
Damlar me	= misstar mig
Håleka	= vilken

Te språk määtanat

A: Håla sa dö?

B: Haa?

A: Sa dö noa?

B: Naj!

A: Tö sa tå noa?

B: Naj, sa ja.

A: Håla sa dö?

Inga svar.

A: Ätt saj tå noa!

Inga svar.

A: Nö sajor dö ingeting.

Hankfäre sajor dö ingeting?

B: Ätt låt tå å mä titt kåltande.

Man kan just bli ut-tokse.

A: Haa?

(Osv flera repriser)

Liten ordlista:

Määtanat - med varandra

Håla, haa - vah, vad?

Noa - något

Kålt - kåltande, tjata

Elmar Nyman

Min far ”den siste mohikanen” i Höbring

Min far, Alfred-Albin Adelman föddes år 1914 den 30 december i Rosta, Rickul kommun, i Matsasgården. Föräldrarna hette Karl och Mina Adelman, som födde 12 barn varav nio blev vid liv. Min far var nummer tre i födelseordningen. Förutom min far lever ännu tre av hans systrar - alla i Sverige.

På 1920-30-talet och även tidigare, var det vanligt, att man hade stora familjer på sina gårdar och Rosta Matsasfamiljen var inget undantag. Folket utförde sitt vardagliga arbete, levde i lugn och ro och i gott samförstånd. När alla samtidigt var hemifrån, placerade man en sopkavast vid ytterdörren som lämnades olåst ty tjuveri förekom inte och lås behövdes ej. När fadern, familjens överhuvud dog, tillverkade hans äldste son en kista åt sin far och övertog enligt sed ledningen för gården. Alla arbeten i min fars barndom utfördes för hand eller med tillhjälp av häst. Den första maskinen som inköptes till byn Rosta - en hästdragen slättermaskin - inköptes med flera gårdar som delägare. Skolgången påbörjades i sjuårsåldern. I nästan alla byar på fastlandet där estlandssvenskar bodde fanns skolhus. Skolplikten var då 4 klasser. Min far erhöll sin utbildning i Höbring. Redan då min far var 11 år, måste han delta i alla arbeten även om krafterna inte alltid räckte till. Jordmånen i åkrarna var undermålig och mycket arbete krävdes för att göra åkrarna bördigare. Av sädeslag odlades råg, senare även vete och korn. Potatis odlades rikligt. Åkrarna gödslades med boskapsgödsel - kemiska gödningsmedel användes ej men havstång i mån av tillgång på stränderna. Man försökte äga mycken boskap bl a för tillgången av gödsel. Av skogsförsäljning erhöles den viktiga kontanta inkomsten för gårdarna. Nästan alla nödvändiga tillbehör tillverkades hemma. Varje by hade egen smedja. Träkolet brändes hemma. I byn fanns en tjärugn vari man kokade tjära som användes till att tjära sina båtar. Åkrarna gav bröd och potatis, boskapen kött, mjölk, smör och ost, hönsen kött och ägg och havet den övriga kosten. Varje gård hade egen båt på havsstranden och ett eget skjul för fiskenäten. Även lin odlades och linnen samt ylkleäder tillverkades hemma. Först betydligt senare, i mera ”moderna” tider började man inhandla fabriksstillverkade kläder. Varje gård hade en bastu som användes varje lördag. Nästan alla arbeten utfördes av den egna familjen. När barnen

var små hade mor hjälp av en tjänsteflicka. Det tunga arbetet på gårdarna krävde avkoppling. Varje by hade eget dansställe där unga träffades. På dessa ställen uppstod i bland bråk när grannbypojarna började dansa för mycket med de lokala flickorna. Till helger bryggde man själv öl. Brännvin fanns enbart att köpa i Hapsal och brännvinsdrickandet var inte utbrett. I början av 30-talet blev idrotten på modet. På vintrarna tränades brottnings- och byns skolhus. Brottningsmattor tillverkades av halm och tyg av sockersäckar. På somrarna tävlades mellan kommunerna och även på Ormsö. Min far minns speciellt idrottstränaren A. Schönberg. Mycket volleyboll spelades utomhus på somrarna och denna sport engagerade även gifta män, som inte enbart ville vara åskådare. När far blev 21 år gjorde han militärtjänst i Eesti Kaitsevägi (Estlands Skyddshär). Tjänstgöringstiden var nio månader varav tre månader i Hapsals Scoutbataljon och sex månader i Revals Vaktbataljon. Efter sin militärtjänst återvände far till sysslorna på hemgården. År 1939 reste fars syskon Aline, Axel och Hjalmar till Sverige med avsikten, att där tillfälligt förtjäna mer än som var möjligt i Estland och sedan återvända hem. Redan tidigare hade fars äldste bror, Johannes, i samma syfte rest till

Kanada. Eftersom min farfar Karl avlidit år 1933, blev min far nu ansvarig för allt ”mansarbete” på gården. År 1941 blev far tvångsrekryterad till Sovjets armé med bl a vistelse i Archangelsk - sedermera omplacerad till den estniska bataljonen i Sovjets här - i stridstrupp. När far kom tillbaka hem 1944 i december var gården tom på folk. Min farmor Mina hade samma år tillsammans med sina barn Einar, Ina och Elna med m/s Juhan flytt till Sverige. Min far försökte trots allt att sköta gården och dess marker (30 hektar) men måste ge upp ty de nya makthavarna fordrade alltför stora mängder i sk normer till staten i form av kött, säd, potatis, mjölk, ägg etc. Far flyttade till Söderby, Järve gård och tog arbete som vägarbetare. År 1950 uppkom möjligheten att påbörja ett arbete som skogsvaktare i Rickul Kivimäe (Stenkull) och där bosatte far sig tillsammans med sin hustru, Leida, och mig deras dotter. Numera bor min pensionerade far i Höbring och gården heter Oasoo (Bönträsk). Hans vänner och bekanta kallar honom för ”den siste mohikanen” ty han är faktiskt den siste ”strandsvensken” (rannarootslane) i Höbring och i Rickuls kommun.

*Text av Hilma Viigipuu,
Alfred Adelmans dotter.
Översatt av Ivar Boman.*

Ovan: Makan Leida och dottern Hilma tillsammans med Alfred 1957.

Nedan: Alfred utanför huset i Höbring 1970.

Samtliga foton av Sven Svärd.

SOV:s årsmöte i Eesti Maja den 13 april

En mycket fin vårdag i april hölls SOV:s möte som vanligt i Eesti Majas lokaler. Vi var cirka 80 personer.

Ordföranden Sven Salin hälsade välkomna och speciellt de inbjudna gästerna Ervin Johan Sedman, Ivar Boman, Jutta Holst samt Ivi Tamm med sällskap från Tallinn.

SONG-kören inledde programmet med några estlandssvenska och svenska sånger under ledning av Helle Rosenborg (f Lemmik). Ett smakprov på vad som kommer att framföras på ESTO 96 den 5 augusti.

S:t Mikaels kyrka

Därefter berättade Ivar Boman om S:t Mikaels svenska kyrka och församling vid Riddargatan i Reval. Församlingen grundades på 1500-talet och kyrkan byggdes på 1700-talet. Under sovjettiden användes byggnaden för sportaktiviteter men svettluften lär numera vara utvädrad. Idag är S:t Mikaelskyr-

Ivar Boman berättar om S:t Mikaels svenska kyrka och dess församling.

kan ganska förfallen men församlingen är mycket livaktig. Det finns för närvarande 200 registrerade medlemmar. Det hålls svenskspråkiga gudstjänster och församlingen har söndagsskola, svensk-undervisning m.fl. aktiviteter.

Resonansen i kyrkan är mycket fin, så här finns ofta elitmusiker, operasångare, organister och massor av olika körer på plats.

Svenska kungaparet var på visit 1992. Gratulationer har inkommit från Estlands president och ärkebiskopen. Ivar Boman tycker att det är kul med kyrkorepresentanter som inte bara gnäller. Självklart behövs det stora insatser både i form av pengar och arbete för att restaurera kyrkobyggnaden. Många, många har bidragit med gåvor, arbetsinsatser och pengar.

Det projekt som nu pågår är dräneringen av källaren. Allting måste göras för hand och arbetet bevakas av kulturmyndigheterna. Det estnisk-svenska konstmuseet ska ha en permanent utställning av ikoner i källarplanet och inträdesavgifterna ska oavkortat gå till reparationer.

Nytt projekt

Nästa stora projekt är reparation av fönstren. Ivar Boman hoppas på en renovering av hela byggnaden, vilket innebär en kostnad på ca 12 - 15 miljoner.

Ivar Boman avslutade med att tala om en speciell plats i kyrkan där man kan knäböja och tala med den högste. Där har han fått budskapet :

"Oroa Dig inte! Det ordnar sig!"

Stipendiat

Ervin Johan Sedman, inbjuden för att mottaga ett stipendium från SOV, berättade att Paskleps lantbruks- och folkhögskola är i stort behov av hjälp för att kunna erbjuda undervisning. Ervin Johan som är ordförande i SESK (Samfundet för Estlandssvensk Kultur) har också ett minskande medlemsantal att oroa sig över. SESK har funnits i 9 år och Ervin Johan har varit ordförande i 5 år. SESK kommer att starta utgivningen av tidningen RONOR igen efter en tystnad på cirka 2 år.

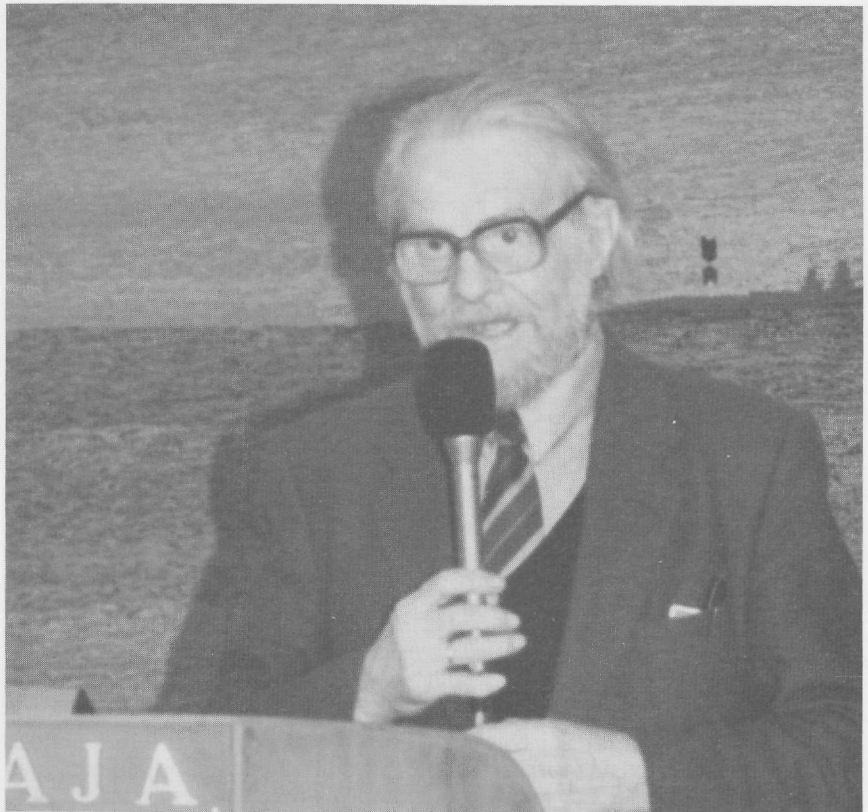
Efter kaffepausen och efter det vi sjungit den vackra vårvisan "Hör hur västanvinden susar.." var det dags för årsmötesförhandlingarna.

Omval och nyval

Sven Salin blev omvald för ännu ett år. Sven G Freiman invaldes som ny medlem och ersätter Ingvar Lindkvist, som av sagt sig omval. Linda Stahlman blev omvald för ännu en period och till revisorer omvaldes Johan Engdahl och Roger Brun med Lars Sarberg som suppleant. I valberedningen ingår Lars Algot Lindström, sammankallande (nyval), Helga Hellman (omval) och Lennart Strömkvist (nyval).

Årsavgiften för 1997 bestämdes till oförändrat 100 kronor.

Ingvar Lindkvist redogjorde för

SOV:s eventuella flyttning till nya lokaler på Roslagsgatan 57.

Einar Hamberg föreslog ett närmare samarbete mellan styrelserna för de båda föreningarna SOV och SESK och mellan SOV, SONG och hembygdsföreningarna.

Hugo Mickelin informerade om det program som gjorts till ESTO -96.

Ordföranden avtackade Ingvar Lindkvist och Benita Beckman för deras insatser i styrelsen respektive valbered-

ningen. Mötet avslutades med Modersmålets sång.

Efter det informerade Ivar Boman informellt om :

- hur det är att köra bil i Estland,
- att aldrig ta taxi i Tallinns hamn,
- billiga biluthyrningsfirmor
- att alltid växla pengar i bank.

Ivar lovade att skriva mer och utförligt om detta i Kustbon.

Sen gick vi ut i vårsolen.

Ulla-Stina Rundgren

Ovan ses Ervin Johan i talarstolen och nedan tar han emot kulturstipendiet.

Uppsalastudenter lägger vasstak i Estland

Talko kul formel för tråkiga jobb

En arbetsuppgift, ett glatt gäng och mycket mat, musik och dans. Detta är formeln för "talko", ett nästan bortglömt ord bland estlandssvenskar, återupplivat av tre Uppsalastudenter, som i sommar far till Nuckö i Estland för att rädda vasstak. På talkovis.

Per Ehn, historiestuderande, Mikael Malmaeus, miljö- och vattenteknikstuderande och Stefan Lindkvist, kemistuderande, har en sak gemensamt: Intresset för Estland. Stefan Lindkvists morföräldrar kommer från estlandssvenska Sutlep på Nuckö. De flydde med den sista organiserade båtturen till Sverige 1944, berättar Stefan.

Både han och Per Ehn har dessutom läst estniska.

-Vi har alla tre varit där i Nucköbygden. Jag har bott en tid i Birkas. Där klarar man sig faktiskt bra med bara svenska. Folk lär sig mer och mer svenska i Estland, säger Per Ehn.

Det där med talko var något de kom på gemensamt. Studentföreningen för Talko har nu ett tiotal medlemmar. Ett av syftena är att återuppliva det slumrande begreppet i dess hemland: talko passar utmärkt för arbeten som få annars skulle ha råd med. Som att rädda kulturskatter, resonerar studenterna. Och vasstaken i de gamla estlandssvenska byarna, med sina grånade timmerhus, är ofta fallfärdiga.

Eftersom det vanligtvis är mycket dyrt att få ett vasstak lagt riskerar hela traditionen med sammanhängande bebyggelse med vasstak att försvinna eller bli en exklusiv lyxföreteelse, tror Talkoföreningen.

-Vi tycker att talko är en rolig formel

för att utträtta tråkiga jobb, säger de tre studenterna.

De äldre vet

Traditionen fanns delvis kvar fram till andra världskriget. Den sovjetiska kollektiviseringen bröt sönder alla tidigare arbetsmönster. Unga estlandssvenskar vet i dag inte alls vad talko är, men många äldre har erfarenheter som föreningen ser som mycket värdefulla. Talko sträcker dig långt tillbaka i tiden och var ett sätt att hjälpa varandra med sådant man inte kunde själv; skörd, husbygge eller takläggning. Meningen var att samarbeta under så gemytliga former som möjligt och under tiden se fram emot den fest husägaren skulle ordna för arbetsfolket med rikliga mängder mat (och ibland även dito dryck), traditionell musik och dans.

-Det är inte säkert att det blev särskilt billigt för gårdens ägare alla gånger, skrattar Per Ehn. Men mat och musik ska det vara. Även när de tre Uppsalastudenterna dragit österut i juli och lagt sitt livs första vasstak under överinseende av vasstaksexperten Lars Erik Lassegård, som lagt vasstaken på bland annat Kvekgården i Örsundsbro. Han kommer att vara med en vecka på Nuckö. Några musiker är också vidtalade. Till de omkostnader som trots allt uppstår, i form av arvoden, kost och logi, har

föreningen sökt stipendier. Ett rederi sponsrar studenternas överfart.

Skar vass

För att lära sig skära, sortera och förvara vass, vilket är konst i sig, var Stefan Lindkvist, Mikael Malmaeus och Per Ehn med i vintras när Almunge hembygdsförening under ledning av arkeolog Elisabet Olsson skar vass till ett lokalt vikingahus. Med nyvunna kunskaper i bagaget för sedan några medlemmar i talkoföreningen till Estland och skar till den vass som i juli ska täcka ett visthus på gården Luun. Där står den nu på lager i manshöga buntar. Bladvassen kring Nuckö är lång och av bra kvalitet.

-Verktyg fick vi låna av en 80-årig man.

Målet med talkoprojektet är inte att åka till Estland och "bistå" med ett exklusivt arbete och sedan vända hem igen. Det är i stället att göra ett jobb -inte bara denna sommar- tillsammans med estländare, att själv lära sig nya saker och att sprida idén med att rädda den estlandssvenska bebyggelsen med vasstak, företrädesvis genom talko.

-Både svenska och estniska hembygdsvärdare har kanske haft lite svårt att förstå varför vi valt ett mindre och enklare objekt. Men vi vill först och främst få i gång en process, en självgående talkotradition, förklarar studenterna. Föreningen poängterar att den inte är ute efter att stödja någon etnisk grupp. Den som beställer talkoarbetet må vara estlandssvensk, est, ryss eller ukrainare.

Liknande på Fårö

På 60-talet blåste några studenter vid Gotlands nation liv i en liknande tradition: "täckning", taktäckning med mat, på Fårö. Nu, 30 år senare, är det en etablerad arbetsform, när kalkstenshusen ska täckas. Fast inte av bladvass, utan ag.

Maria Ripenberg, UNT.

Från vänster: Mikael Malmaeus, Per Ehn och Mikael Lindkvist.

Foto: Bengt Backström, UNT-bild.

Stöd uppbyggnaden av ett estlandssvenskt museum i Hapsal.

Sätt in din gåva
på
Stiftelsen Aibolands Museums
postgiro 119 24 23 - 0

Varje donator som skänker
1.000 kronor eller mer
får sitt namn
på den tavla över bidragsgivare
som kommer att uppsättas i
museets reception.

ESTO 96 - Estnisk Kulturfestival

Estlandssvenskarnas program i Scalateatern (Eesti Maja Wallingatan 34 Stockholm) Måndagen den 5 augusti 1996 med början kl 12.30.

1. Inledningsanförande - SOV:s ordförande Sven Salin
2. Solosånger - Martina Enggrön Pianoackompanjemang Ingrid Mickelin-Fredriksson
3. Tagelharpa - spelas av Svante Lagman och Styrbjörn Bergelt
4. Fiollåtar från Runö spelas av Junne Öman
5. Kort anförande - SONG:s ordförande Monica Ahlström
6. SONG-kören sjunger under ledning av Helle Rosenberg
7. Pianosolo - Martina Enggrön
8. Rågöbornas folkdanslag under ledning av Ragnar Rosenberg
9. Rågöspelmännen spelar
10. Avslutning - Unisont sjunges "Modersmålets sång" Pianoackompanjemang av Helle Rosenberg.

I samband med ESTO -96 ordnas cirka 20 utställningar, därav tre estlandssvenska: SOV-SONG, Svenskbyborna och Rickul/Nuckö Hembygdsförening. Allt i CCC konferenscenter (fd Norra Latin). CCC konferenscenter är tillika ESTO -96 centret under ESTO-dagarna i Stockholm.

Hugo Mickelin
Ombud för SOV i ESTO 96
Huvudkommitté

Färgkartor över Estlands svenskbygder

Hittills finns kartor över **Ormsö** (pris 25:-), **Dagö** (pris 40:-) samt **Nuckö socken inkl Rickul och Sutlep** (pris 50:-). Kartorna ingår i serien Estlandssvenska bosättningsområden och söker spegla den gamla svenskbygden i dagens kartbild.

Våren 1997 kommer också en karta över området mellan Neve och Packerhalvön (preliminärt pris 75:-) Kartorna säljs till förmån för Aibolands Museum i Hapsal och nettointäkterna går oavkortat till Stiftelsen Aibolands Museum.

Kartorna finns till försäljning på SOV:s expedition.

ESTO-PROGRAMMET I STOCKHOLM

Lördagen den 3 augusti 1996

18.00 ESTO-Loppet - Midnattsloppet, Start Zinkensdamm

Söndagen den 4 augusti

9.00- Golftävling, Botkyrka Golfklubb
13.30-15.00 ESTO- 96 högtidliga öppnande, Stadshusparken
16.00-17.30 ESTO-konsertgudstjänst, Jakobs kyrka
18.00 Handelsmässan invigs, CCC (fd Norra Latin, Pelarsalen)
18.00-20.00 Teaterföreställning (ESTO-96 teatern)
Dansens Hus/Folkets Hus
18.00 Middag för krigsveteraner, Estniska Huset Walling 34
18.00-22.00 Välkomstfest (öppet hus) CCC Konferens Center
18.00-22.00 Ev ESTO-disco från 12 år, CCC (Kolkällaren)

Måndagen den 5 augusti

9.00-17.00 VII. Utlandsesternas Kongress CCC (Aulan)
9.00-17.00 Kortseminarier om Estland - turisminformation
Videofilmer CCC
9.00-15.00 Idrottstävlingar (Basket, Volleyboll m m), Eriksdalshallen
10.00-11.00 Dockteater, Scalateatern
10.00-14.00 Alt. båtturer i skärgården, Nybrokajen/Skeppsbron
10.00-18.00 Handelsmässan (öppen för fackfolk), CCC (Pelarsalen)
11.00-18.00 Cocktail party (Estniska akademiska organisationer)
Estniska huset
12.30-15.00 Trad. estlandssvenska danser och sånger, Scalateatern
13.30-16.00 Estniska Lutherska Kyrkans Kongress, Estniska huset
15.45-18.45 Skärgårdsutflugt för ungdomar, start Nybrokajen
16.00-18.00 Estnisk litterär eftermiddag, Estniska huset
17.00-19.00 Gymnastikuppvisning (Kalev-Estienne-Kanada),
Idlagymnaster- Stockholm Dansens hus
19.00-21.00 Sång- och musik (solister från Kanada och USA),
Scalateatern

Tisdagen den 6 augusti

9.00-12.00 VII. Utlandsesternas Kongress, CCC (Aulan)
9.00-17.00 Symposiet "Östersjön och dess miljö", Folkets Hus
Kongresshallen
9.00-17.00 Ungdomsutställning "Östersjön och dess miljö",
CCC k-center
9.00-15.00 Estniska organisationer sammanträder, CCC k-center
10.00-17.00 Svensk-estniska vänorter möts, CCC k-center
10.00-18.00 Handelsmässan (öppen för fackfolk), CCC Pelarsalen
11.00-12.30 Kavalkad av estniska folkdanser, Dansens Hus
16.00-18.00 Solistkonsert (verk av estniska kompositörer),
CCC (Aulan)
16.00-18.00 Malmöflickorna "Joy of movement"
rörelse, glädje och sång, Dansens Hus
19.00-21.00 (Malmöflickorna, om första föreställningen blir utsäld).
Dansens Hus
18.00-22.00 Avslutningsfest (öppet hus), CCC
18.00-22.00 ESTO-disco från 12 år, CCC Kolkällaren
18.00- Varje kväll öppnar Esto-baren sina portar i Vasahallen
(Djurgården)

Onsdagen den 7 augusti

10.00-12.00 Handelsmässan för fackfolk CCC Pelarsalen
12.00-15.00/16.00 Sightseeing i Stockholm
17.30 Avr. med "Silja Symphony" från Värtahamnen till Tallinn

Barndomsminnen från Ormsö.

Att växa upp på Ormsö var lugnt och tryggt före andra världskriget. Barnen hjälpte till med de flesta sysslor i hemmen. Småsyskonen passades och grisar matades medan föräldrarna och övriga vuxna voro ute på åkrar och ängar. Det var också barnen som gick med korna och hästarna till och från betesmarkerna. Allt var så givet, slakten följde slaktens gång.

Som liten flicka var den första stora längtan att få egen Ormsödräkt, pojkar-
nas önskan var långhyxor, och att få börja söndagsskolan. Det var roligt men hela veckan gick åt att lära sig "minnesversen" utantill. Då småbarnen inte lärt sig läsa ännu var det svårt många gånger, ibland voro verserna ganska långa. Alla ville lära sig dem utantill, misslyckades man med det uteblev man den söndagen. Barnens åldrar var från 4 upp till 12 år ungefär. Höstterminen avslutades med julfest. Det var högtidligt och trångt, hela familjer till barnen voro välkomna. En stor gran med levande ljus fanns alltid. Söndagsskolläraren lyfte upp ett av de minsta barnen som fick tända ljusen med ett pinnförlängt ljus. Ögonen tindrade och förväntningarna voro stora. Alla läste sina "minnesverser" som just denna afton skulle ha anknytning till julen och Jesusbarnet. Julsånger sjöngs och evangeliet lästes, efter allt detta kom det allra bästa. Det delades ut bibelspråk, jultidning och en godispåse

till var och en av barnen. Vilken fest! Inköpet hade gjorts för medel som höstauctionen inbringat. Nästa fest var på midsommardagen på kyrkbacken. Alla öns söndagsskolor samlades, varje by hade egen flagga. Det var en härlig dag. Då började sommaren!

Nästa stora och spännande händelse i livet var när man började i Hullos folkskola. Efter en sömnlös natt och en klocka som gick alldeles för sakta så var man då där. Äntligen! Fick träffa fröken, en strikt, proper och sträng dam i långa kjolar, knut i nacken och en klocka på en lång kedja runt halsen. Hon hette Magdalena Hollingers. Läseboken "Sörgården" och "Skriv så bra du kan" delades ut första skoldagen, sen var det full fart på undervisningen och psalmverserna som nästan var de viktigaste. De var många och långa och svåra att lära utantill. Man läste duktigt på kvällen, tänkte och lät dem mogna över natten, repeterade oavbrutet de 4-5 kilometrarna till skolan,

då kunde man dem, skönt, men så fick man nya igen. Höstterminen avslutades även här med en julfest. Elever uppträdde med sång och små pjäser. Det var alltid stor sammanslutning och festligt. Snart var jullovet över och skolan började igen med stor vikt på det språk, beroende på till vilket land man tillhörde just det året. Estniska och svenska läste vi alltid men ryska under ryska tiden och tyska då vi var tyskar. Det blev ganska rörigt med undervisningen från år till år för både lärare och elever. Alla gjorde sitt bästa i den oroliga tid som drog fram över landet och över vår lilla ö också. Vi barn voro nästan aldrig över till fastlandet. Några hade kanske varit till Hapsal någon enstaka gång, till tandläkare, lasarett, fotografen eller på marknaden. Tåg och bussar hade man sett på bild och en riktig bil i verkligheten! Lars Rosenblad hade en fantastisk fin bil, med den for han snabbt fram med turister mellan Svibyhamn och Hullos. En modern konkurrent till hästdroskorna som blevo överflödiga, sorgligt nog. Bilar passade inte alls in på Ormsö, hästar skenades och korna blevo skräckslagna.

Varje vår ordnades en "skolutfärd" för hela skolans alla klasser från ettan till sexan. Vem som bestämde vart och när utfärderna skulle ske är obekant men att den var uppskattad av alla var helt klart. Utfärderna kunde gå till Norrby, man besökte både skolan och fyren,

*Hullo skolas "skolutfärd"
till Norrby skola på Ormsö,
våren 1941.*

Kärrets skola och Saxby fyr samma dag, Rumpo näset, allt var spännande. En stor dag, kanske den mest efterlängade på hela läsåret. Finklädde, egen matsäck och förväntansfulla startades dagen. Det kändes på något vis högtidligt, vänligt, att få en ledig dag med lärarna. Nästan som en familj denna högtidsdag. Att många av eleverna hade en vägsträcka på ett par mil att traska gjorde nog inte så mycket för det blev säkert en rolig dag att minnas ändå. Med på utfärden till Norrby 1941 var bland andra lärarinnan Agneta Lindström som fotograferade flickorna och fyren. Vi tänker på henne med tacksamhet. Den 19 september 1943 gick de sista konfirmanderna till nattvarden i Ormsö kyrka under enkla men värdiga former. Sedan bröts allt liv på ön i bitar och ingenting blir sig mera likt. Drygt ett halvt sekel har nu försvunnit sedan vi kom till vårt nya hemland.

Farväl barndomen! Farväl Ormsö!
Tack för glada minnen!

Mera minnen...

Vi äro ännu många som minns Magdalena Hollingers med stor respekt och aktning. Hon var född på Runö den 20 november 1882. Började på Ekenäs seminarium 1901-1906. Efter det gick hon på en sjuk- och barnmorskekurs i Helsingfors, fick plats på Ösel och stannade där i 13 år. 1919 kom hon som folkskolelärarinna till Hullo skola på Ormsö. Magdalena Hollingers bodde i sin lilla stuga i Rälby Myra där hon hastigt avled den 24 april 1937.

*Systrarna Katarina Johansson
och Aline Storholm*

*Magdalena Hollingers som utexaminerad
sjuk- och barnmorska 1919 och nedan på
en anhörigs begravning tillsammans
med sina bröder i Runödräkt.*

Ervin Johan Sedman

För var och en som besöker Hapsal är Ervin Johan Sedman ett kärt och lysande inslag i stadsbilden: Där kommer han med det gulvita håret och skägget fladdrande, entusiastisk, positiv, ständigt med nya idéer om hur svenska språket och det estlandssvenska skall bevaras. Nu blev han den tredje i raden som tilldelas SOV:s speciella arbetsstipendium på 4 500 kr (tidigare stipendiater är Ain Sarv, den förste ordföranden i Samfundet för Estlandssvensk kultur och Laine Belovas, rektor vid svenska gymnasiet i Birkas).

Som en av grundarna till Samfundet för Estlandssvensk kultur, SESK, i Hapsal 1988 bland mycket annat, har Ervin Johan Sedman betytt mycket för svenskhetens bevarande och för den svenska minoriteten i Estland. Det underströk också SOV:s ordförande Sven Salin när stipendiet utdelades i samband med årsmötet i Eesti Maja i Stockholm i april. - Summan får betraktas som symbolisk, sade Sven Salin, som erinrade om Ervin Johan Sedmans betydande insatser i SESK, som svensklärare i Hapsal, som rektor för det som kallas Paskleps folkhögskola, men som ännu får inrymmas i tillfälliga lokaler i Hapsal och Birkas.

- Nu har jag nästan svårt att tala, sade en glad Ervin Johan Sedman när han på årsmötet tackade för uppmärksamheten. - Jag har just som en "klomp uti haschn", en klump i halsen. Stipendiaten tackade med en gengäva, själarevisionen från 1895, med uppgifter om de boende i Nuckö, Sutlep, Rickul, Pasklep, Odensholm, en gåva som inte minst förbättrar underlaget för släktforskning. Hapsalarkitekten Ervin Johan Sedman är, som Sven Salin också

framhöll, inte bara en betydelsefull person för svenskhetens bevarande i Estland. Han är vid det här laget en "världskändis", många gånger intervjuad i tidningar, radio och TV världen över, som en av de sista kvarvarande svenskspråkiga estlandssvenskarna. Själv brukar Ervin Johan Sedman skämtsamt säga att hans främsta merit är att han suttit några år i Sibirien.

Ervin Johan Sedman är född 1929, bördig från Simasa i Enby. Pappa var estlandssvensk och hette Johannes, mamma hade halvt estniska rötter, var av Dagösläkt och hette som flicka Maria Zeisig. Det estniska inslaget i familjen var också ett skäl till att familjen blev kvar i Enby. Huvudsakligen har Ervin Johan gått i skola i Hapsal. 1949 började han studera till landskapsarkitekt men anklagades bara något år efteråt för att ha velat fly till Sverige och dömdes till ett 25-årigt straff. Han sattes i skogsarbete 450 kilometer norr om Kiriv. Nu blev det lyckligtvis inga 25 år i Sibirien, efter Stalins död kunde ju många av dem som dömts till förvisning och straffarbete på grumliga politiska grunder återvända hem. 1956 kom

Ervin Johan Sedman tillbaka till Estland. Då återupptog han också studierna, men nu i allmän arkitektur.

Först i mitten på 1980-talet blev Ervin Johan Sedman på nytt Hapsalbo och Enbybo, även om han delade sin tid mellan Tallinn och Hapsal. Gården i Enby (modern Maria var bosatt där till sin död 1970) har familjen kvar. Sedan slutet av 1980-talet har han varit en eldsjäl och förgrundsfigur i arbetet med att återupprätta det svenska. Det gäller inte minst språkundervisningen. Fråga bara dem i Hapsal som talar svenska, nog är det hos Ervin Johan Sedman de har gjort sina första lärospån. Och med samma optimism och förmåga att utveckla sociala kontakter har han också lett många, många stadsvandringar i Hapsal, med alla slags människor, höga som låga, som förtjusta åhörare. Till favorithistorierna hör förstås den om hur Hapsalborna genom folklig kamp och finurlighet lyckats rädda den berömda Afrikastranden från ett antal höghus av ökad sovjetmodell - en skräckvision i en liten stad som fortfarande präglas av trähusidyllen i den gamla stadskärnan.

Hembygdsvård, -forskning och släktforskning är för stipendiaten allt viktigare intressen, nu när han är pensionär. I Enby finns nu bara 16 bofasta, före kriget fanns där över 200, säger han och berättar att man nu försöker skapa en framtid genom att i ett byråd utveckla olika idéer. Och hemgården finns som sagt kvar. Där bor en av sönerna, Aadu, som är geolog, med sin familj. I Tartu finns sonen Juhan, som f ö gästforskat i Uppsala under åtta månader (han är mikrobiolog) och som även hunnit med en längre forskartid i USA.

-Nog kan båda pojkarna tala svenska, säger Ervin Johan Sedman, som själv bor i Hapsal tillsammans med hustrun Leonore. Mycket tid har han på senare år ägnat drömmen att förvandla Paskleps herrgård - så sent som 1994 fortfarande rysk gränsstation - till en svenskspråkig folkhögskola. Nu lever folkhögskolan, men spridd i olika lokaler. Själva herrgårdsbyggnaden kommer man ännu inte åt, till detta behövs inte minst stora penningssummor. Men kurser pågår och Ervin Johan Sedman fortsätter att vara optimist. Intresset för det svenska tycks inte minskat. I höstas t ex anmälde sig 120 elever till undervisning i svenska. Stipendiet betyder inte bara uppskattning, en ringa lön för mödan.

- Det är ett viktigt tillskott till min pension, säger Ervin Johan Sedman. Det skall också tilläggas att stipendiaten är aktiv fullmäktigeledamot i Hapsal. När man frågar efter partitillhörighet viftar han bort det.

- Jag tycker inte om partier, men jag representerar reformpartiet, det är väl närmast ett liberalt parti. Och så säger han: - Jag tycker inte vi skall gå med i EU. Vad tycker du? Från en union till en annan...

Tiia Derblom-Anderson

SVENSKBY SIDAN

Nytt källmaterial

Via Internet fick denna sidas redaktör kontakt med det Amerikanska Historiska Sällskapet för tyskar från Ryssland i Nordamerika. Sällskapet har byansvariga för var och en av de tyska bosättningarna i Ryssland, så också för "The Swedish district" - Gammalsvenskby med omkringliggande tyska byar. De byansvariga heter Donald Krassman och Richard Carruthers. Kontakt har tagits och ett visst utbyte av viktig information har påbörjats. Don Krassman lämnade upplysningar om att sällskapet låtit mikrofilma kyrkböcker som förvarats i det lutherska konsistoriets samlingar i S:t Petersburg, bl a kyrkböcker från Gammalsvenskby församling förda på tyska mellan åren 1833 och 1885. Vi gör nu försök att få denna mikrofilm kopierad och överförd till Sverige. Via en annan byansvarig, Curt Renz med ansvar för bosättningarna Alt-Danzig och Neu-Danzig, har det anlant kopior på två folkräkningar (Själarevisioner) i Gammalsvenskby, den år 1808 och den år 1816. Detta är sensationellt material, så till vida att det funnits en lucka tidigare i dokumentationen över Gammalsvenskby mellan åren 1803 och 1821. Dessa båda kompletta folkräkningshandlingar har nu fyllt ut en av de sista stora luckorna i historieskrivningen angående Svenskbyn. Detta material hade insamlats av Dr. Karl Stumpp. En publicering av dessa folkräkningar kan bli aktuell till svenskbybornas jubileumsbok år 1999 (Svenskbyborna - 70 år i Sverige).

Svenskbybor får ej komma till Sverige

Statens Invandrarverk i Norrköping har avslagit ansökningar från ett stort antal svenskbybor från olika håll i det forna Sovjetunionen om att få uppehållstillstånd i Sverige. Anledningen uppges vara att dessa svenskbybor inte kan anses ha en tillräcklig nära kontakt till Sverige. Att deras föräldrar, eller högst farföräldrar, i flera fall hade varit svenska medborgare räcker tydligen inte. Detta gäller enligt uppgift ända upp till 50 familjer. Hit hör familjerna Edvin Andreasson Marits, Nils Gustavsson Herman, Viktor Igorsson Annas, en son till Edvin Norberg och många, många fler. För den som vill kontakta Invand-

rarverket i ärendet så följer adressen här: Statens Invandrarverk, handläggare Barbro Axelsson på Tm-avd, Box 6113, 600 06 Norrköping.

SVENSKBY-KLIPP

Föreningen Svenskbyborna har anslagit 5000:- till förmån för 11 skolbarn (11-12 år) från Dagö som kommer till Gotland en vecka i slutet av maj och besöker framför allt Eivor Buskas skola i Kräklingbo.

Svenskbymuseum

i Svenskbygården i Roma är öppet under sommaren lör och sön kl 13-17.

Resa till Gammalsvenskby

Norra Kyrketorps församling i Skövde med kyrkoherde Kjell Knutas i spetsen gör en resa till Gammalsvenskby mellan den 19 aug och den 1 sep. Kontakta gärna församlingen (0500-423500) om ni vill sända med brev och hälsningar. Paket och andra försändelser kan tyvärr inte förmedlas denna gång.

Några av svenskbyborna från Ukraina av släkten Annas. Svenskbybornas fest i Sätra dec 1994. Foto Lisa Hoas.

Stor loppmarknad

vid Svenskbygården i Roma anordnas söndagen den 21 juli, för tiden se annonsering i gotlandstidningarna. Kaffe-servering äger rum. Museet är öppet denna dag som vanligt 13-17.

Svenskbydagen

äger rum traditionsenligt (torsdagen) den första augusti i Roma på Gotland. Gudstjänsten i Roma kyrka börjar kl 10.00 Därefter följer gemenskap, servering och årsmötesförhandlingar som vanligt i Prästgårdsänget om vädret så tillåter.

Huskvarnadagen

äger rum söndagen den 4 augusti. Gudstjänst först i Huskvarna kyrka kl 10.00 och därefter samkväm i församlingshemmet. Kontakta Marta Rådström (036-133682) för närmare besked.

Föreningen Svenskbyborna

medverkar i Estivalen i Stockholm den 5 augusti med en skärmutställning över svenskbybornas liv och historia. Intresserade bör läsa den separata annonsering för Esto 96.

- Fick jag göra om det så skulle jag. Det säger 21-åriga utbytesstudenten Kristi Mikiver från Estland om sitt år av svenskastudier i Uppsala. Hennes mormor är estlandssvenska från Nuckö. Foto: Staffan Claesson, UNT-bild.

Kristi utvald för att läsa svenska i Uppsala

Estlandssvenska Kristi Mikiver, 21, har tagit sig igenom nålsögat och blivit utvald att studera svenska i Uppsala.

Nu kan hon tala flytande med sin estlandssvenska mormor från Klottarp på Nuckö. Hennes mammas generation lärde sig aldrig svenska.

Det var ingen idé att lära sig några utländska språk under sovjettiden, förklarar Kristi Mikiver. Hon är blondlockig och blåögd och har en lätt brytning som hon är väldigt irriterad över.

- Jag kommer aldrig att lära mig svenskans sjungande satsmelodi, suckar hon och tecknar med en bergochdalbana i luften hur vi svenskar talar. Det blir allt fler estländare som läser svenska eller finska på gymnasiet. Kristi Mikiver sökte till Svenska gymnasiet i Birkas, en ny skola i den f d estlandssvenska bygden, vars tillkomst var en av symbolerna för frigörelsen från sovjetimperiet. Hon tillhörde första kullen ut. Svenska gymnasiet är ett rikskollegium och en mycket omtyckt och fin skola. Att bli antagen är svårt.

- Först fick jag skriva en uppsats på ämnet Vad jag skall göra om tio år med svenska språket i Estland. Kristi Mikiver fnissar, för hon minns inte riktigt vad hon skrev.

- Jo, det var nog att jag vill bli tolk och översättare, säger hon. För det är fortfarande vad jag vill, först och främst. Nästa steg var en intervju och slut-

provet ett kunskapstest. Konkurrensen om de tolv platserna på kursen i svenska på universitetet i Tartu är också mycket hård. Men Kristi Mikiver kom in där med.

Blev utvald

Universitetet har ett studentutbyte med vänorten Uppsala, där en student om året får åka och läsa svenska vid Institutet för nordiska språk. Kristi Mikiver sökte - och blev utvald.

Nu har hon varit i Uppsala sedan augusti, med avbrott för höst-, jul- och påsklov. Det är ju trots allt nära hem till Naiva, som ligger nordost om Nuckö och den estlandssvenska bygden.

- Det har varit väldigt kul i Uppsala. Kursen är bra och jag tycker om att Uppsala universitet är så internationellt. Jag är aktiv till exempel i Norrlands nations idrottsförenings dansgrupp. Salsa och reggae, säger hon. Hon lever för övrigt ett vanligt studentliv med många vänner och bor i studentrum i Flogsta. Kristi Mikiver har varit i Sverige förut. Första gången var det på en klassresa med svenska gymnasiet, de skulle öva

språket efter första ring. Den resan glömmet hon inte.

- Vi fick höra på båten att Estland var fritt. Före det beskedet var alla ester ombord väldigt oroliga. Sedan hade vi fest på Östersjön.

Påtvingat språk

Kristi Mikivers mormor är estlandssvenska från Nuckö, och hon talar både Nuckömål och rikssvenska. Hennes mamma, däremot talar ingen svenska alls. Ryska blev däremot ett påtvingat främmande språk. Det pluggade Kristi Mikiver i elva år, räknar hon ut, från tvåan. Förr använde hon det aldrig, men nu tycker hon det är ganska bra att kunna.

Ungdomar i hennes generation har redan vuxit in i friheten och självständigheten. De kan ta för sig och glädjas ungefär på samma sätt som den mycket äldre generationen, som upplevt suveränitet och demokrati förut. Men generationen däremellan har svårare att bli fri från det som varit, från ockupationstidens tankemönster, anser Kristi Mikiver.

Just nu har hon skaffat sig språkpraktik genom att hjälpa några bekanta som tolk på en mäsia i Tallinn. Hennes ambitionsnivå ger sig till känna, när hon beklagar sig på klingande rikssvenska:

- Svenska är svårt. Att prata det bra är nästan omöjligt!

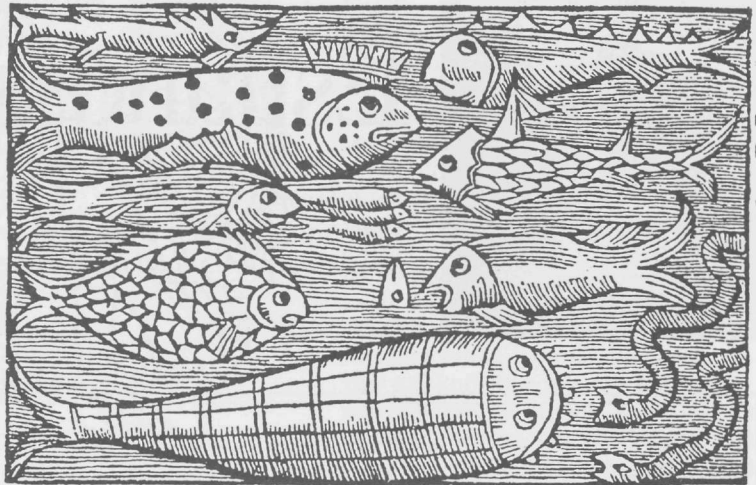
Maria Ripenberg, UNT.

Om Dagö- och Ormsöböndernas fiske på 1600-talet:

Fiskarhuusen; wid Matzalska siö-stranden ähr 15 små fiskar hütter af ahle balkar med halm taak, däruthi sigh dhe dagdööhske och wormsööske fiskare om wåhren, och höst tüden opholla och betala dehras tüende till hofwet.

Källa: Nr 25: Estländska Revisionskommissionens arkiv: godsakter, godset Matzall i Karuse sn, vol 719, i Svenska Riksarkivet, Stockholm.

Kommentar: Matzallviken är den stora vik söder om Hapsal som sträcker sig långt in i landet. På vikens södra strand låg godset Matzall på en udde en bit in i viken. Under 1500-talet bodde det svenskar på den yttersta udden, Sastama ("Sastrom öön"). Dessa vräktes troligen när godset där uppstod. I Matzallviken fiskades det mest vassbuk, en liten strömmingsliknande fisk (på estniska: kilu). Det var ganska vanligt tydligen att andra bönder än de närmast kringboende ägde fiskerättigheter så här. På Odensholm omtalas det under 1600- och 1700-talen fiskare från fastlandet som bedriver säsongsfiske, både folk från Neveområdet samt från trakter söder om Hapsal. I Röicks (på

Dagö) sockens kyrkobok nämns en estnisk bonde som dött under en fiskeresa och begravts i Karuse kyrka söder om Matzallviken: "Den 11 maj hölls en minnesgudstjänst över Metsa Jürna el. Pihla Erik (gift till byn Pihla), som dött under en fiskefärd till Matsala och blivit begravnen i Karuse kyrka". För att kunna konstatera hur länge dagösvenskarna verkligen var borta höst och vår, gjorde jag upp en förteckning över antalet födda under en trettioårsperiod, 1728-1758. I min statistik över födda bland svensk-

arna i Röicks socken kunde jag då klart konstatera att det faktiskt fanns en nedgång i antalet födselar exakt nio månader efter mars, respektive september månader - vilket bör tyda på att dagöbönderna faktiskt hade legat ute ett antal veckor och fiskat vår som höst. Nio månader efter april respektive oktober steg födelsetalet igen - ett tecken säkert som något på att männen då verkligen varit hemma igen!

Jörgen Hedman
våren 1996

Estlandssvenskarnas hembyggsdag

firas traditionsenligt

lördagen den 31 augusti 1996 kl 13.00

(Portarna öppnas kl 12.00)

i SL-restaurangen Blåsut i Enskede (T-bana Blåsut)

UR PROGRAMMET:

Utdelning av det Estlandssvenska Kulturstipendiet till Erik Schmidt.

Dikter på Ormsödialekt av Sven Ahlström.

Vad händer med våra gårdar i Estland?

Representanter för hembygdsföreningarna berättar.

Gammal folkmusik spelas på traditionella instrument.

Sång av SONG-kören under ledning av Martina Enggrön.

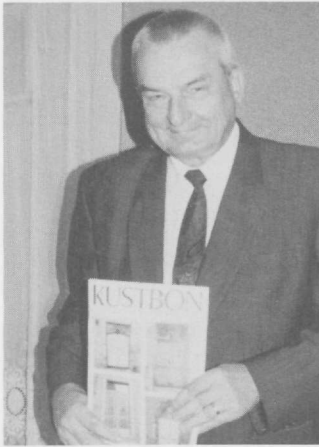
Bokförsäljning, lotterier.

Kaffe och smörgåsar (100:-).

Vi vädjar om gåvor av alla slag till våra lotterier: Handarbeten, träslöjd, nya och antika bruksföremål etc. Lämna dessa i god tid till SOV:s exp, Vikingagatan 25. Behållningen tillfaller SOV:s kulturella verksamhet.

Hjärtligt välkommen!

STYRELSEN FÖR SVENSKA ODLINGENS VÄNNER

Åsikter om Estlandssvenskarna

Tack Sven

Sven Salin var den ende, som antog min utmaning till debatt i Kustbon nr 2/95 med min artikel "Hem till Sverige???".

Tack Sven!

Gammoltien e svenskens bia

Värld e niamod tå man var bån.
Man kåmba, spann å nissta gån.
Man band hankol å sockar,
fråm hlippana gjord båna dockar.
Flickana lärd gära sin skuar,
elas mot dor no änt bli bruar.

Man målka kudor å stillt grise.
E plitn ailda man mä rise.
Ve koka grait å vahl å välng, som ve ot ör diskar,
å tuflar å låka mä nersalta fiskar.
Vallkarjase gingo långan veg mä kria,
kudoskällana skalldra håhlet e bia.

Fåre kliffst å fingo giva ulle.
Somol bendor had no bara "tre kor å en bulle"-
som migga sa, tå a e Sväre blai fråa
huss sja fålke levd opa ara sia åa.

Man tia vor svårer, allt var änt som man had trod.
Mång aoar blevo tärfare våtar gjord.
Man än träffar man opa ain å ara mänske,
som kuna språk som nokasvænse.
Ges give än ve mo råkas,
å få her vårt gamol svenskmal språkas.

Bersbe Bibor Maja

Den stora flykten

Hade någon enda estlandssvensk vid den stora flykten 1943/44 redan då bestämt, att för alltid stanna i Sverige?

Samtal i Estland med dem som inte flydde

I höstas samtalade jag med några estlandssvenskar i Estland, som av olika anledningar inte kunde fly till Sverige och frågade dem om deras uppfattning. Alla var ense om, att *samtliga flyende* vid flykttillfället hade för avsikt att återvända till Estland *snarast* möjligt. Dock hade en person en avvikande mening.

Vart tog Ronor vägen?

Jag anser mig sålunda på goda grunder kunna fråga varför de estlandssvenskar, som en gång flydde från Estland till Sverige producerar någon sorts efterhandskonstruktion, som inte är med sanningen överensstämmande?! Man bara minns. Och kanske är dessa minnen snart lika diffusa, som den "spårlöst" försvunna tidskriften Ronor.

SOV och SESK i samarbete?

Enligt Sven Salin har SESK (Samfundet för Estlandssvensk Kultur) i Estland och SOV i Sverige ett bra samarbete. Det torde bli intressant att läsa en redogörelse i Kustbon angående det samarbetet för år 1995 och då i mer detaljerad form än i SOV:s årsberättelse för 1994 (Kustbon 1/95). På vilket sätt har ett dylikt "engagemang" utförts?

Bunta ihop!?

Varför inte per omgående integrera SESK in i SOV nu när många estlandssvenskar och deras ättlingar söker sig tillbaka till sina forna bygder?

Ett dylikt samgående torde vara ett sätt att vitalisera den estlandssvenska verksamheten i Estland! Enighet ger styrka. Eller varför inte ta "steget fullt ut" och sammanslå SOV/SONG/SESK?! Vi är alltför fåtaliga för att splittras upp i olika organisationer!

Minnena räcker inte

Våra estlandssvenska ättlingar lär inte bli nämnvärt inspirerade utav Estland enbart med minnena som motivering.

Jag tror bestämt, att de är både läskunniga och intresserade av sitt ursprung. Dessutom binds många av dessa ättlingar med- eller motvilligt till Estland genom de arv som väntar dem där i form av mark och gårdar i deras förfäders land. Det är ju allom bekant hur arv kan uppväcka intresse!

Sommarhus projekteras

Av Sven Salins svar i Kustbon 2/95 tycker jag mig dock förstå, att hans hopp för estlandssvensk nybyggnation i de forna estlandssvenska bygderna inte är orealistiskt - åtminstone vad sommarhus beträffar. Redan är sommarhus projekterade, några byggda samt en del gamla hus renoverade. Snart kan hågade finna vägen tillbaka, åtminstone på somrarna och då uppleva "solljus som flödar över minnenas land"! En sommarstuga i det ännu så länge "billiga" Estland borde berika livsinnehållet! Nyckelfärdiga hus finns att köpa i till "vettiga" priser.

Dj-r anamma

I likhet med Einar Hambergs artikel i Rickul/Nuckö Hembygdsförenings Medlemsblad nr 1/95 efterlyser jag hos estlandssvenskar och deras ättlingar ett "dj-r anamma", att *nu* ska vi ta vårt ansvar i tid och rädda estlandssvenskarna som grupp och vara stolta över vårt ursprung, som ju är så starkt förknippat med Estland!

Att vi, som Salin skriver, ska föra vidare arbetet till kommande generationer, är ju självklart. Det är genom sina egna handlingar som man ger de yngre inspiration! Varför inte samordna en eller flera bussresor i det fagra Estland varje sommar i regi av SOV/SONG. Då kunde de äldre med minnen kvar från Estland vägleda de yngre så, att även de får ljusa minnen. Det finns ju dessutom så väldigt mycket annat spännande att uppleva i Estland än enkom de forna svensksbygderna!

Om redaktionen för Kustbon önskar, skriver jag gärna några rader om möjligheterna här.

Köptips i Estland:

Glasögon av samma kvalitet som i Sverige kan man köpa 2-3 par för samma pris som ett par i Sverige. Leveranstid efter undersökning av optiker på försäljningsstället och montering ca 2 dagar. I Reval kan jag rekommendera Tallinna Optika A/S, Tartu mnt.6. (ca 50 meter från "Kaubamaja")

Ivar Boman, Reval

Redaktionens kommentar:

Ivar Bomans manuskript är hårt redigerat. Vi har heller inte presenterat materialet som ett debattinlägg i julnumret 1995, vilket var Ivar Bomans avsikt. För dig som vill läsa hela artikeln finns den tillgänglig hos SOV.

Agneta Klitter

En musikalisk soaré

Det var en vacker vårkväll - nästan alltför varm för årstiden - denna kväll då kyrkofonden för svenska kyrkan i Reval hade inbjudit till musikafton i Imma-

nuelskyrkan i Stockholm den 19 april. Där satt vi ganska många, som trots det vackra vädret hade valt att lyssna på ett gediget program: framstående sångare - Erik Saedén, Anders Andersson, Katrin Meerits - organisten Roland Forsberg, pianisten Maj-Britt Dahling, författaren Maarja Talgre och församlingsföreståndaren Åke Hedström, som inledde och avslutande kvällen.

Programmet upptog främst verk av svenska och estniska tonsättare. Kyrkoherden em David Holm talade om svenska kyrkan i Reval, som var den närmaste anledningen till denna musikkväll. Restaureringen av kyrkan där kräver nämligen mycket pengar, som man försöker samla ihop på olika sätt. Tyvärr gav kollekten inte mycket pengar, inte fullt tio tusen kronor. -Kanske är det de magra tiderna, som får folk att hålla hårt om pungen eller är det de många insamlingskorterna, som dimper ner i våra brevlådor ungefär varannan vecka. Nej, kvällens behållning blev inte stor pekuniärt sett men väl musikaliskt. Enligt förkljudande lär det vara Thomas Lorentz inom kyrkofonden, som lyckats ordna denna högtidsstund med artister som uppträtt gratis. Det känns värmande att det allttjämt finns människor, som på detta sätt ger sin förmåga till låns för ideella mål.

Viktor Aman

Ormsöbor och andra intresserade!

Deltag i firandet av S:t Olofsdagen i Ormsö kyrka måndagen den 29 juli 1996.

I högmässan predikar biskop Henrik Svenungsson.

Vidare medverkar ett 20-tal personer från Djurö församling med sång och musik med Kyrkorådets ordförande Göran Pettersson och församlingens nya kyrkoherde Lars Frisk i spetsen.

I anslutning till S:t Olofsdagen kommer en minnesten över estlandssvenskarna att avtäckas i Sviby av Estlands president Lennart Meri. Tidpunkten är ännu inte fastställd.

Ytterligare information i Ormsöbladet eller från SOV:s expedition under juni månad.

Intervju med Riksföreningens Sverigekontakt stipendiat från Estland, Maire Link.

Under en period av två veckor, från den 15 april till den 27 april, vistades Maire Link från Tallinn som stipendiat i Sverige. Maire bodde i Rönninge hos en svensk gymnast, Cecilia Lindh, och följde under dessa veckor undervisningen vid Tumba Gymnasium. Stipendiet kom från Riksföreningen Sverigekontakt och det var Stockholmsavdelningen, med ordföranden David Holm i spetsen, som administrerade detta. Övriga inblandade här var biträdande rektor vid Gustav Adolf gymnasiet, H Venderström, kyrkorådsordföranden i S:t Mikael's församling i Tallinn, Ivar Boman, samt styrelsemedlemmarna i Riksföreningens Sverigekontakt stockholmsavdelning, Elmar Nyman och undertecknad Jörgen Hedman. Ett stort

tack till alla dessa som medverkade! Maire hade fått några frågor att besvara skriftligt angående sin vistelse och denna intervju, med frågor och svar följer här:

Fråga: Kan du ge en kort presentation av dig själv Maire, vem är du?

Svar: Jag är en 17-årig flicka från Estland. Jag går i Gustav Adolf gymnasiet i Tallinn. Jag har läst svenska som huvudämne i två år.

F: Varför har du kommit till Tumba och Sverige?

S: Jag kom hit framförallt för att förbättra min svenska, men också för att få reda på svenska traditioner och svensk kultur. Och också för att kunna bo i ett svenskt samhälle och få reda på det mer än jag visste tidigare.

F: Finns det något som du upplevt som positivt med det svenska gymnasiet och samhället?

S: Ja, jag har bemärkt, att här är människor mer öppna och vänliga än i Estland, förhållandet mellan studenter och lärare är friare här. Även tycker jag mycket om att här läser man inte alla ämnena samtidigt, så att man behöver inte koncentrera sig på så många olika ämnen.

F: Finns det något som du upplevt som du inte har gillat?

S: Nej. Jag har upplevt mycket ovanligt, men inte något dåligt.

F: Skulle du vilja rekommendera andra studenter från Estland att komma till Sverige?

S: Ja, det är en mycket bra möjlighet att få praktik i svenska och samtidigt se ett annat land, som skiljer sig mycket från Estland.

Jörgen Hedman

Åk till Ormsö och träna upp din skol- estniska i sommar!

Veckan före Olofsdagen den 29 juli kan du delta i en konversationskurs på Ormsö. Kursen pågår 22/7-26/7 på förmiddagstid med läraren Liina Piirsalu. Blir det många anmälningar finns det ytterligare en lärare, som är intresserad. Du kan välja att bo i privat familj, på något av pensionaten eller ordna ditt boende själv. Stanna sedan över helgen och fira Olofsdagen. Delta i högmässan som leds av Stockholms biskop Henrik Svenungsson och var med om invigningen av minnesstenen vid Sviby berge.

Språkkursen kommer att kosta 500 EEK för hela veckan, måndag-fredag, 3 timmar per dag. Anmäl dig till Elle-Mall Koppelmaa på Ormsö. Hon är vidtalad att arrangera detta och hon talar bra svenska. Hon och hennes familj driver Elle-Mall Pensionat. Ring 009372-47 92338.

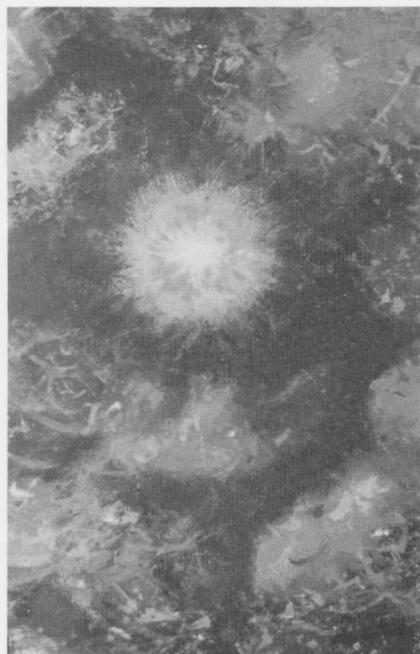
Vill du veta mer kan du även ringa Margareta Hammerman på tel 08-580 13131 kvällstid.

“Impressioner“

Lördagen den 11 maj var det vernissage på Galleri Gregor där man visade målningar av Claes-Göran Hamberg. Claes-Göran tillhör den yngre generationen estlandssvenskar men har djupa rötter i den estlandssvenska kulturen. Båda föräldrarna är födda i Rickul. Hans far var född i Roslep och hans mor i Spithamn.

Man skall se de presenterade verken "som ett försök att förmedla intrycken vid iakttagelse av världens vibratoriska natur" står det i prisbladet som också visar att priset för oljemålningarna ligger mellan 2.450 och 4.750 SEK.

Claes-Göran använder sig av palettkniv

när han skapar sina impressioner. Han har ingen direkt vision eller motiv när han börjar utan målar förutsättningslöst.

Claes-Göran Hamberg är tidigare representerad hos:

Salong Rosae Croix, Gottskär 1991
Galleri M, Stockholm, 1991
Galleri Vita Katten, Stockholm 1991
Kyrkomässan, Sollentuna, 1995.

Industrihotell

För svenska små och medelstora företag
i utkanten av Lihula.

Stora och bra lokaler

På plats finns svensk ledning
och svensktalande sekreterare.

Ta gärna kontakt med oss,
vi är öppna för allehanda affärsidéer.

AS SEEREETER

Parivere Tsehh
EE 3190 Lihula

Telefon 009372-4778810 eller 009372-4778646

Nu har vi startat om med samma besättning som 1984.

*Hos oss kan du köpa dina resor till dig själv, hela familjen,
konferenser, gruppresor och affärsresor.*

***Resor med båt på Östersjön
Kryssningar • Flygresor
Hotellbokningar • Visumservice***

Vi säljer även **TRIVSELRESOR** över hela världen.

Billiga flygbiljetter i Europa och övriga världen.

Vi samarbetar i Estland med Vive Kari Westra/Haapsalu Int. Travel när det gäller Svenskbygderna.

Välkommen till oss!

Margita Åberg-Palosvirta, Sigurd Sandaeus, Andrew Sleight.

NORDISK RESESERVICE AB

Högbergsgatan 22-24 nb, Box 4141, 102 63 Stockholm. Tel 08-462 00 43. Fax/tel 08-694 87 04

RICKUL/NUCKÖ
HEMBYGD SFÖRENING

Vid föreningens årsmöte den 20 april valdes Richard Gineman om till ordförande. Omval blev det också till de övriga posterna där mandattiden gått ut, varför styrelse och kommittéer har oförändrad sammansättning. Mötet beslöt att medlemsavgiften 1997 skall vara oförändrad - 150 kr.

Föreningens förste hedersmedlem Ervin Johan Sedman var närvarande och fick motta en minnesgåva. Han tackade med att till föreningen lämna över en kopia av självrevisionen 1895 för Nuckö socken. Under året har föreningens kulturkommitté arbetat fram ett material för undervisning i Nuckö gymnasium. Denna undervisning genomfördes de sista dagarna i maj under ledning av Manfred Hamberg. I höst är det avsikten att föreningen skall ordna en serie kursmankomster - kanske i studiecirkelform - för de medlemmar som är födda i Sverige eller var så små när de kom hit att de inte har några egna minnen från Estland. Kom med som deltagare! Vi återkommer med tid och plats. Genom stort medlemsantal och

många gåvor har det varit möjligt att skänka pengar till olika ändamål i Nuckö kommun. Så har t ex 10.000 kr skänkts till inköp av läkemedel, 15.000 kr till vård av kyrkogårdarna i Rickul, Sutlep och Nuckö och ca 20.000 kr till resande av en klockstapel i Sutlep. Bidrag har lämnats till estlandssvenska museet i Hapsal. Dokumentation av den gamla bybebyggelsen kan fullföljas. Föreningen fortsätter också sitt arbete med att driva på återlämningen av förlorad egendom och för att stödja dem som har byggnadsplaner. Det finns bestämmelser för byggnadslov m m som i stort överensstämmer med de svenska. Ingen bör låta sig avskräckas. Vi har förhandlat fram 20% rabatt på ordinarie priser för de medlemmar i Rickul/Nuckö Hembygdsförening som beställer stuga i Rosta Camping (Roosta Puhkeküla).

Vill Du bli medlem nr 700? Skynda Dig då och betala in 150 kr (50 kr om du är yngre än 26 år) på pg 55 68 81-1!

Per-Erik Fyhr
Informationskommittén

Svibyborna träffades

Vår tionde årsfest ägde rum i Eesti Maja, Stockholm den 27 april 1996.

Först avhandlades årsmötets stadgeenliga ärenden. Algot Slät omvaldes till ordförande och även andra funktionärer blev föremål för omval. Under den gemensamma samvaron berättade Silvia Rank, född Laar, om sin flykt till Ormsö under hösten 1944. De kom från norra Estland, då tyskarna tömde området för krigsoperationer. Hennes mor och flera syskon samt moster med sina barn. Först hamnade de på Olmat-Timm gården vid hamnen, där de inte fick bo

kvar när sovjettrupperna kom till ön. Familjen hamnade en tid i Kärrslätt sedan i Borby. Silvia var då 10 år. Skolgång på Ormsö blev det först 1945. När skolan var avslutad fick hon arbete på posten i Hullo, där hon avancerade till chef. Efter namnet Rank fick hon genom giftermål med Sviby-Nygårds Heino Rank. Harald Mickelin tolkade. Programmet fortsatte med att Hugo Mickelin lämnade en resumé över Svibyträffarna i Sverige och berättade därefter om livet i Sviby på tjugooch-trettioalet. Algot Lars Grundström överlämnade en ormsökjol för vidare transport till danslaget på Ormsö. Gottfrid Mickelin hade hand om entré och lotteriarrangemangen. Trevlig samvaro, som alltid. Denna gång hade 54 personer kommit.

Hugo Mickelin

Årsmöte i Nargöföreningen

Föreningens 50 medlemmar hade per brev kallats till årsmötet den 30 mars 1996 i SOV:s lokaler på Vikingagatan i Stockholm. Årsmötet valde till styrelse:

Gulla Bertelson, ordförande
Seija Luther Näsholm, sekreterare
Margit Rosen Norlin, kassör
Cecilia Herm samt Sven Freiberg.

Lena Dahlerus och Frans Herm är suppleanter.

Uno Lillevars och Mattias Reinholdson valdes till revisorer.

Årsavgiften för 1997 bestämdes till 150:-. Föreningens pg 414 37 82 - 3. Nya medlemmar är välkomna.

Från Viimsi kommuns möte den 31/1 och 1/2 föredrogs en redogörelse om planer och visioner för ön med höghusbebyggelse. De närvarande föreslog att styrelsen sammanställer en skrivelse till Viimsi kommun med protester mot en exploatering med höghusbebyggelse och omfattande turistverksamhet på Nargö. Enligt beslut den 31 mars 1995 i Estlands Parlament skall Nargö vara en naturpark och samtliga närvarande instämde i att ön skall lämnas så orörd som möjligt med undantag av tidigare byars mark och några mindre områden för enklare bebyggelse. Mötet godkände framfört förslag, att för de medlemmar i föreningen, som lämnat in ansökan om återfående av mark på Nargö, och ännu ej fått beslut (OTSUS), kan föreningen hjälpa till med att hos myndigheten få klarhet i varför ärendet inte behandlats.

Margit Rosen Norlin

Resor till Estland sommaren 1996.

- ☞ 24 - 30 juni
- ☞ 26 juli - 1 augusti Ormsödagarna
- ☞ 7 - 13 augusti Esto 96

Buss för 30 personer

(Varje resa kräver minimum 15 pers.)

Prisexempel:

5 dagars resa till Ormsö

ca **3.500:-**

Bätresa med B-hytt T/R (exkl mat).

Hjelpension på Ormsö

Boka hos

Älvsjö Resebyrå

Tel 08-647 79 00

Övrig information:

Hasse C Utflyktsservice

Hans Callergård 08-647 12 48

BOKANMÄLAN

Nargöborna kartlagda

I nordväst från Reval ser man på horisonten Nargös blånande silhuett. Ön har sedan urminnes tider befolkats av svenskar, men nargöborna har mer än en gång fått bryta upp från sina hem och nödgats se sin ö bli ockuperad av militär. Senast hände de under andra världskriget, då Sovjetunionen lade under sig Estland och ön än en gång blev militäriskt område, avspärrat från omvärlden. Nargöborna flydde till Sverige - liksom flertalet estlandssvenskar.

Intresset för den gamla hemön hölls emellertid alltjämt levande, och nu har den återgått i estnisk ägo, och nargöborna kan besöka sin gamla hembygd, förstörd av ockupationsmakten med husen till stor del lagda i ruiner.

Erik Schmidt, som flydde tillsammans med sina föräldrar till Sverige som ung pojke, är en av de mest minnesgodas f d nargöborna. Han är numera bosatt på Mallorca och spansk medborgare, men hans brinnande intresse för det forna hemmet har mer än en gång fört honom tillbaka. Han har i ett flertal artiklar i Kustbon skildrat livet och människorna på Nargö, som alltjämt tycks stå så levande för honom. Han gav för några år sedan ut en bok, en spännande skildring av familjen Schmidts liv och öden (anmäld i Kustbon) och utgörande en rundmålning av livet på Nargö som det gestaltat sig under hans uppväxttid. Nu har han - liksom i sin förra bok - på estniska givit en noggrann och fängslande genealogi avseende nargöborna från tiden efter avflyttningen under det stora nordiska kriget i början av 1700-talet till avflyttningen i början på 1940-talet. Boken heter Naissaare põlised perekonnad (Nargös gamla familjer), förlag är Eesti Teaduste Akadeemia Kirjastus (Estniska Vetenskaps Akademiens förlag). Han har samlat allt tillgängligt material och utnyttjat det. Per Wieselgrens Ortnamn och bebyggelse i Estlands forna och hittills varande svenskbygder. Ostharrien med Nargö har utgjort en viktig källa, likaså den muntliga traditionen jämte kyrkoböckerna i S:t Mikael's församling i Reval. Han ger en översikt över Nargös forna familjer, Åmännen, Luther, Holm, Markus osv, inalles femton. Sedan följer nargöbornas stamtavlor: Ambrosen, Berg, Bertelson osv.

En historisk återblick inleder arbetet, där Adam av Bremens krönika från 1000-talet nämns. Bl a finns namnet Terra Feminarum där (Kvinnornas ö, Naissaar). Han nämner också det bekanta itinerariet från 1200-talet, där segelleden från Danmark, genom den

Årets Familjefest

på Restaurang Lustikulla

äger rum lördagen den 30 november.

Boka in detta i din almanacka och håll utkik efter vår annons i Kustbons septemhernummer.

Arrangörer: SONG och SOV

svenska och finska skärgården upp till Nargö (Narigeth) och estländska kusten beskrivs.

Erik Schmidt tar också upp det gamla namnet Reval och påpekar därvid, att Suur och Väike Paljassaar på vikingatiden eller ännu tidigare varit blott ett par skär som var farliga för sjöfarten och att de har kunnat få nordiska benämningar: revlar, rävlar, varav Reval.

Det skulle tyvärr föra alldeles för långt att redogöra för de intressanta detaljer som anförts, särskilt i kapitlet om Nargös ursprungliga familjenamn.

Erik Schmidt har som i förra numret av Kustbon omtalades utsetts till årets estlandssvenska kulturstipendiat. Han har i hög grad gjort sig förtjänt av utmärkelsen.

Edvin Lagman

Välkommen till Roosta stugby!

Här finns allt för ett lyckat besök:

- 32 stugor med alla bekvämligheter
- restaurang, bar, bastu
- minigolf, tennis, biljard
- konferensrum
- segelbåtar, roddbåtar
- valutaväxling

ROOSTA STUGBY

EE3174. TUksi. LÄÄNEMAA, ESTLAND
TEL 009 372 47 97 230, 009 372 47 97 238
FAX 009 372 47 57 875

Fonden för restaurering av Ormsö kyrka har haft årsmöte.

Lagom till årsmötet kunde ordförande Sven Salin meddela att fonden har fått en stor gåva genom Svenska kyrkans mission testamenterad av Katarina Larsson f Törnblom. Gåvan är på 100.000 kr och skall komma Ormsö kyrka och församling till godo. Styrelsen kommer i samråd med familjen Törnblom att diskutera hur pengarna bäst kan användas.

Fondens styrelse har under det gångna året arbetat med frågan om en utökning av gravgården. Tyvärr har en lösning ej kommit till stånd. Varken Ormsö kommun eller församlingen har idag några pengar till skötsel av den gravgårdsyta som finns, än mindre för en utökning. Vi kommer dock att fortsätta diskussionerna i syfte att bevara de gamla estlandssvenska gravarna och

gravgården med solkorsen. En annan fråga som styrelsen har arbetat med är att få igång reparationer av fuktskador i väggarna och fönstersmygarna. Montering av hängrännor och stuprör har nu godkänts och medel har beviljats för detta. Tyvärr har det i skrivande stund blivit känt att vidtalad byggfirma har hoppat av.

Kyrkans ytterväggar måste snart rappas och kalkas om. Detta arbete kommer att medföra stora kostnader varför styrelsen ber er att inte glömma bort Ormsö kyrka. PG 409 32 92-3. I fondens styrelse ingår Sven Salin (ordf), Sven Svärd (vice ordf), Margareta Hammerman (sekr), John Lindström (kassör) och Arvid Nyman.

Margareta Hammerman

Lovisa Österman

Söderbo med Runöanor

Lovisa Österman, Stockholm, har avlidit 87 år gammal. Hennes närmaste är barnen Sylvia, Ruth och Mats.

Hon föddes och växte upp på den estniska ön Runö i Rigabukten, i en gammal svensk folkgrupp med en välbevarad ålderdomlig kultur. Under andra världskrigets strider i Baltikum förlorade hon sin man. Tillsammans med barnen flydde hon till Sverige. Genom Röda Korsets försorg kom Lovisa Österman med sina tre minderåriga barn efter en äventyrlig resa över Östersjön till Stockholm i november 1943. Efter några års kringflyttande kom hon i april 1946 som husmor till KFUM Söder. Där fick hon också husrum för familjen. Sedan började ett långvarigt arbete inom KFUM Söder. I husmors arbete ingick att starta och driva en ny lunchservering i föreningslokalerna vid Slussen, och att på somrarna under mycket primitiva förhållanden vara lägerhusmor, först på Flaten, sedan på Ingarö. När springpojkskhemmet på Götgatan 71 (sedemera Pojkskhemmet) i början på 1960-talet behövde en ny föreståndarinna tog Lovisa Österman sig an denna svåra uppgift. Drogmissbruket hade kommit in i samhället. Pojkskhemmets tiotal pojkar hade börjat provsniffa. De kunde med fog betraktas som föregångare till våra dagars "värstingar". Lovisa Östermans positiva livssyn och kärleksfulla arbete med pojkarna glömdes inte. Med flera av dem knöts en livslång vänskap. Inte att undra på då hon förutom att bjuda på god mat och mammamorsorger även ställde upp i domstolsförhandlingar när någon råkat illa ut.

I samband med pensioneringen tog hon det lugnt, men efter några år började hon åter att hjälpa oss med

serveringarna på vandrarhemmen i Värtan och Zinkensdamm, det senare under tre pojkars ledning från KFUM Söder. 1987 fick Lovisa Österman besked om sin leukemi och då, 78 år gammal, pensionerade hon sig för gott. Hon blev ett unikum inom sjukvården, då hon under nio år kunde leva med denna sjukdom. Hennes omtanke om sina barn skall slutligen omvittnas. Hon såg tidigt hur viktigt det var att de fick en god utbildning och grundligt lära känna det moderna svenska samhället så att övergången från den gammalsvenska Runökulturen skulle bli så smärtfri som möjligt.

Olle Malmgren

Fd ordförande KFUM Söder

Svante Jacobsson

Fil.Dr.

har enligt tidningsnotis avlidit den 27 april 1996. Han var född den 30 januari 1908. Vem var han? Här följer en presentation med hans egna ord i Förord till boken "Från fädernejorden till förfäders land". Det var hans doktorsavhandling år 1976. Vi citerar: "Året, då min farfar vid 83 års ålder berättade för

mig, sin 10-åriga sonson, om vår släkts härkomst, var 1918. Från Rysslands Östersjöprovinser hade hans far tillsammans med en syster och en bror i en fiskesbåt flytt till Sverige. Detta hade inträffat i början av 1800-talet... De tre flyktingarna hade bosatt sig i Stockholm och förblivit där för resten av livet..."

Svante Jacobssons förfäders hembygd kunde fastställas, till Ormsö, tack vare ett bevarat brev från 1861. Brevet kommenterade Svante Jacobsson i Kustbon, december 1975. "Ormsö den 28 de Juli 1861, avsänt av Johann Larsen Lindström, bondson från 24 Siffers-Hannas i Borrbj till änkan efter hans farbror Johan Larsson, som 1815 rymde från 28 Hannas-Greis i samma by och som i Stockholm använde familjenamnet Jacobsson i stället för Larsson... Han var min farfars far".

Således var Svante Jacobsson ättling till estlandssvenskarna från Borrbj på Ormsö. Utöver ovan nämnda "Från fädernejorden till förfäders land" utkom 1980 hans bok "Osilia-Maritima 1227-1346 - Studier kring tillkomsten av svensk bosättning i Balticum, i synnerhet inom biskopsstiftet Ösel-Wiek". I denna boks förord avslutar författaren med orden "Slutligen vill jag uttala min uppskattning av det intresse för bokens tillkomst som visats av estlandssvenskarnas kulturförening Svenska Odlingens Vänner". Flera av Svante Jacobssons artiklar har varit införda i Kustbon. Den 13 november 1976 var Svante Jacobsson med fru Birgitta inbjudna till SOV-festen på restaurang Lantis i Frescati, där han höll föredrag om "Estlandssvenska människoöden".

Hugo Mickelin

Anton Üksti

Den 12 augusti 1996 kommer minnestund att äga rum i Wiedemanni gymnasiums aula i Hapsal, Estland i samband med Ükstis byst-invigning.

Under min (1927-1932) och många andra forna elevers skoltid hette läroanstalten Laanema Ühisgymnaasium. Hösten 1931 kom det svenska gymnasiet till samma lokaler. Tidningskopian återger den kopia av bystunderlaget som skulptören - f.d skolans elev - Lembit Pöid - håller på att färdiggjuta.

Hugo Mickelin

Min älskade hustru
vår kära mor,
svärmor,
farmor och mormor

**Ida Granberg
f Klippberg**

* 13 augusti 1902
Roslep
† 4 februari 1996
Fruängsgården

ALFRED
BARNEN
med familjer
Släkt och vänner

Det finns ett löfte
från en gammal
sågen,
att modersögat
aldrig slocknar ut.
Det kastar solig
strålgång
över vägen
och följer oss till
livets slut.

Min käre make
pappa,
farfar och morfar

Anders Dahl

* 15 december 1910
Ormsö
† 20 september 1995
Älvsjö
har lämnat oss.

Maria
Ingrid och Barry
Bernhard och Sonia
Ivar och Anna
Göran och Eva
Barnbarn
Släkt
och
många vänner

Ett tack
för all kärlek
Du oss skänkt
Inom oss kommer
Du alltid att leva.

Vila i frid.

Vår kära

**Lovisa Österman
f Lorentz**

* 24 februari 1909 på
Runö
† 20 april 1996 i Stock-
holm

SYLVIA
RUTH
MATS och LAILA
Barnbarn
Barnbarnsbarn
Thomas och Brigitta
Östen
Övrig släkt och vänner

Ringaste barn som beder
lever oändligt tryggt,
mäktar långt mer än
hjälten
som starkaste fästen
byggt.

Vår käre

Ragnar Lukme

* 26 oktober 1921 i Tallinn
† 28 februari 1996 i
Sollentuna

LYDIA
övrig släkt och vänner

Varmt ditt hjärta var
och glatt ditt sinne
Allas vänskap helt Du vann
Ty Din godhet den var
sann
Vi ville så gärna behålla
Dig kvar
men Din stund på jorden
fullbordad var.

Tor Kreek

* 29 mars 1920
† 27 december 1995

Kusiner
Moster

Osvald Pålberg

* 6 oktober 1923 Rickul
† 2 februari 1996

Älskad - saknad

VIVI
barn, barnbarn
syster med familj

Jag är uppståndelsen
och livet.
Den som tror på mig,
han skall leva,
om han än dör.
Joh. 11:25

Vi möts igen!

Vår kära

**Katarina Friberg
f Dahl**

* 11 september 1912
† 5 januari 1996
har stilla insomnat.

HOLGER och BIRGITTA
Helena Jörgen
Syster, släkt och vänner

Solen har dalat
Dagen är slut
Stilla är klappande
hjärtat
Skönt är att vila från
lidandet ut
Somna från allt som
har smärtat

Vår käre

Axel Okerblad

* 14 september 1911
Roslep
† 19 januari 1996
har lämnat oss
i djup sorg och saknad.

MARIA
samt syskonen Edvin,
Robert, Elvi och Ernst
med familjer.

Sov i ro.

Vår broder

Johannes Sandsten

* 13 september 1902
Bergsby, Rickul
† 26 februari 1996
Tunder Bay, Canada.

Sörjd av syskonen
med de sina.

En gång blir allting stilla
En gång får allting ro.

Vår kära

**Katarina Selin
f Enkvist**

* 19 december 1908
Ormsö
† 7 mars 1996
Eskilstuna

Barn
Barnbarn
Barnbarnsbarn

Hon är ej död
hon sover blott
hon har den frid
i himlen fått,
som ej
på jorden fanns.

Vår kära

Olga Sjölund

* 25 november 1903
Rickul
sedan bosatt på
Lilla Rågå
† den 3 februari 1996
Rimforsa.
Har lämnat oss
i sorg och saknad.

Mildreds barn
och barnbarn
Evald Conilde och Lena
med familjer
Övrig släkt och vänner

I vårt minne du lever
du finns alltid kvar.
I tanken vi ser dig
precis som du var.

DÖDA

Arvid Alun, född den 14 augusti 1914 på Nuckö, avled den 31 december 1995 i Stockholm.

Regina Fahlström, född Janisdotter-Brus den 30 september 1922 på Odensholm, avled den 29 januari 1996 i Länna, Hammarby.

Erich Hanko, född den 20 juli 1912 i S:t Petersburg, avled den 11 februari 1996 i Stockholm.

Adolf Mickelin, född den 27 februari 1922 på Ormsö, avled den 11 februari 1996 i Vancouver, Canada. Urnan är gravsatt på Solna kyrkogård i Sverige.

Ivar Lundkvist, född den 28 juni 1922 på Ormsö, avled den 12 februari 1996 i Stockholm.

Elisabet Nurme, född Ahlberg den 6 maj 1913 i Rickul, avled den 13 februari 1996 i Laxå.

Oskar Mäele, född den 16 mars 1920 i Korkis, avled den 16 februari 1996 i Bromma.

Helmi Palmkron, född den 28 september 1901 i Korkis, avled den 16 februari 1996 i Uppsala.

Hermine Vallimaa, född Pella den 7 mars 1912 i Korkis, avled den 25 februari 1996 i Stockholm.

Valdemar Blomberg, född den 21 mars 1903 i Rickul, avled den 3 mars 1996 i Upplands-Väsby.

Maria Blomkvist, född Klasson den 3 november 1920 på Runö, avled den 19 mars 1996 i Stockholm.

Agnes Elisabet Hammargren, född Elfengren den 6 mars 1926 på Stora Rågö, avled den 29 mars 1996 i Stockholm.

Bertil Granberg, född den 29 april 1925 i Rickul, avled den 1 april 1996 i Stockholm.

Oskar Rönnkvist, född den 22 augusti 1921 på Ormsö, avled den 18 april 1996 i Handen.

LITET BIDRAG ÄR OCKSÅ VÄLKOMMET!

Ett bra alternativ till blommor är en penninggåva till vår kulturförening. Arbetet med att rädda och bevara vårt estlandssvenska arv åt nya släktled, undan glömskan, får inte avstanna. Ansvarvaret ligger på oss alla.

Angående donationer eller testamenten kontakta Sven Salin, Bertil Westerman eller Elmar Nyman via SOV på tel 08-32 48 78, månd - tors 9-19.

SOV:s postgiro 35 13 11-6

Kända Stockholms-ester avlidna

Herbert Iir

Han var född i Tallinn 28 februari 1913.

Auktoriserad revisor i Stockholm och uppskattad idéell bokförare-kassör i så gott som alla estniska organisationer. Även i Riksföreningens Estlandsutskott. På Långfredagen var han ännu verksam. På morgonen efter - den 6 april - avled han hemma i sin säng på söder.

Arvo Horm

Han var född i Võru-trakten 8 oktober 1913.

Mycket aktiv intill sista dagen i estniska organisationer och tidningen "Teataja". Intill sitt fritidshem på Ornö i Stockholms skärgård gick han under vid skidåkning på den förrådiska värisen den 15 april 1996.

Hugo Mickelin
årskull 1913

Kära mor Ida

Ett hårt och strävsamt liv har tagit slut. Tack för att vi fått ha dig så länge kära mamma. Nu när Du är borta finns så många frågor kvar. Tack för allt Du lärt och gett oss och för att vi fostrats till starka och självständiga individer. Tack för sammanhållningen, skratten och gråten, all hjälp och all tröst.

Du har aldrig fått några rubriker. Tänk så mycket Du varit med om, så mycket som hänt under Din livstid, nästan ett sekel 1902-1996. Du har inte bara förlorat hem och Dina rötter. Du har förlorat det som värre är, två barn i sin bästa ålder. Ellen endast 33 år gammal som lämnade två söner, och Svenne 44 år som också lämnade en son. Alla tre, Bo, Ove och Mathias var med och sänkte Dig till Din sista vila, tillsammans med Johan, Bert och Joel.

Vi barn samlades kvällen före jordfästningen och band två vackra girlanger av 94 mörkröda rosor till ett sista farväl.

Sov i ro mamma. Vi ska alltid minnas Dig. Ingen kärlek är som moderskärleken.

Bertil, Karin, Hilja, Emma, Birgit,
Maja och Linnea.

FAMILJENYTT

GULDBRÖLLOP

Adolf och Maud Luks. Vigseln ägde rum i Enskede kyrka den 18 maj 1946.

Ivar och Mery Klitter (f Söderholm). Vigseln ägde rum i Adolf Fredriks kyrka i Stockholm den 29 maj 1946.

BEMÄRKESEDAGAR

3:E KVARTALET 1996

97 ÅR

Sofia Treiberg, född den 15 augusti 1899, Rickul

96 ÅR

Olga Blomberg, född Koinberg den 14 augusti 1900, Rickul

93 ÅR

Herman Nyman, född den 15 augusti 1903, Nuckö

Olga Borrmann, född Tegelberg den 25 september 1903, Rickul

Berit Aman, född Adler den 30 september 1903, Hapsal

92 ÅR

Amalie Engbusk, född Eikelman den 16 juli 1904, Nuckö

Katarina Asplund, född Liljeros den 24 augusti 1904, Ormsö

91 ÅR

Rosalie Renni, född Palmkron den 28 september 1905, Vippal

90 ÅR

Voldemar Treiberg, född den 10 juli 1906, Rickul

Lovisa Lemberg, född Ribon den 22 juli 1906, Nuckö
 Alfred Brunberg, född den 8 augusti 1906, Rickul
 Katarina Peterberg, född Vahlberg den 13 september 1906, Ormsö
 Leida Pisa, född Kaev den 16 september 1906, Dagö
 Fernanda Alide Kütin, född Kersman den 27 september 1906, Reval

☞ 85 ÅR ☞

Agneta Nyberg, född Eriksson den 24 april 1911, Ormsö
 Dagmar Elisabeth Sanvik, född Blees den 21 juli 1911, Hapsal
 Alide Vesterman, född Dyrberg den 21 juli 1911, Rickul
 Maria Rehnfors, född Appelblom den 29 juli 1911, Ormsö (bosatt i Helsingfors)
 Evald Tanne, född den 1 augusti 1911, Ormsö
 Ida Heyman, född Brunberg den 6 augusti 1911, Rickul
 Maria Elisabeth Tönisson, född Vahtel den 10 augusti 1911, Reval
 Ferdinand Treiberg, född den 18 augusti 1911, Rickul
 Johan Appelblom, född den 24 augusti 1911, Ormsö
 Edith Samelberg, född Laving den 26 augusti 1911, Nuckö
 Oskar Borrman, född den 27 augusti 1911, Rickul
 Elfride Kasper-Berggren, född Grönberg den 3 september 1911, Hapsal
 Armilde Terese Olsen, född Suitsmart-Bombas den 29 september 1911, Nuckö

☞ 80 ÅR ☞

Alexandra Johansson, född Thomsson den 16 april 1916, Ormsö.
 Karl Johan Saarväli, född den 1 juli 1916, Reval
 Hilda Lovisa Koppelman, född Stromback den 11 juli 1916, Nuckö
 Katarina Rönberg, född Grundsten den 20 juli 1916, Ormsö
 Amanda Dans, född Pelmas den 21 juli 1916, Rickul
 Helmi Slät, född Esko den 24 juli 1916, Dagö/Ormsö
 Lydia Ahlberg, född Fagerlund den 31 juli 1916, Ormsö
 Maria Lindberg, född Enkel den 1 augusti 1916, Ormsö
 Valdeko Kangro, född den 8 augusti 1916, Dorpat
 Albertina Brunberg, född Dyrberg 21 augusti 1916, Rickul
 Linda Ponder, född Hallman den 22 augusti 1916, Rågöarna
 Kristina Lorentz, född Österman den 29 augusti 1916, Runö

Arthur Peedu, född den 5 september 1916, Nuckö
 Katarina Stenholm, född den 13 september 1916, Ormsö
 Hans Lundström, född den 19 september 1916, Ormsö
 Lydia Purre, född Parsman den 21 september 1916, Nuckö
 Johannes Bombas, född den 29 september 1916, Nuckö

☞ 75 ÅR ☞

Agneta Elin Ahlberg, född Nyholm den 2 juli 1921, Ormsö/Nuckö
 Edvard Velin, född den 6 juli 1921, Nuckö
 Robert Timmerman, född den 14 juli 1921, Nuckö
 Maria Ahlberg, född Landman den 17 juli 1921, Ormsö
 Alma Katarina Gustafsson, född Rosenblad den 17 juli 1921, Ormsö
 Axel Nordman, född den 21 juli 1921, Rågöarna
 Sigrid Adelheid Männapso, född Backman den 27 juli 1921, Nuckö
 Harry Koorits, född den 7 augusti 1921, Hapsal
 Karl Georg Nyblom, född den 14 augusti 1921, Ormsö
 Anders Storholm, född den 17 augusti 1921, Ormsö
 Katarina Karlsson, född Nyholm den 20 juli 1921, Ormsö
 Aino Balder, född Luup den 21 augusti 1921, Reval
 Oskar Rönkvist, född den 22 augusti 1921, Ormsö
 Alfred Voldemar Bauman, född den 27 augusti 1921, Nuckö
 Edla Elvira Lemberg, född Stromback den 28 augusti 1921, Nuckö
 Lydia Söderholm, född den 8 september 1921, Ormsö
 Armilda Ingrid Timmerman, född Adelman den 13 september 1921, Rickul
 Voldemar Strandsten, född den 14 september 1921, Rickul
 Amanda Seman, född Koinberg den 16 september 1921, Nuckö
 Voldemar Dyrberg, född den 21 september 1921, Rickul
 Ivar Algot Granberg, född den 22 september 1921, Rickul
 Sigrid Leontine Öström, född den 27 september 1921, Rågöarna

☞ 70 ÅR ☞

Edvin Selin, född den 28 mars 1926, Ormsö
 Sven Sture Hörnström, född den 2 juli 1926, Ormsö
 Elsa Ingeborg Seffers, född Lindström den 10 juli 1926, Ormsö

Robert Liin, född den 11 juli 1926, Rickul
 Gerda Eugenia Andersson, född Rosen den 16 juli 1926, Reval
 Lia Fridhed, född Koppel den 17 juli 1926, Reval
 Alide Hagström, född Moll den 19 juli 1926, Ormsö
 Lehti Kübar, född den 24 juli 1926, Vippal
 Aina Linnéa Gutman, född den 28 juli 1926, Rågöarna
 Linda Pihlman, född den 1 augusti 1926, Ormsö
 Anders Edvin Lindblom, född den 5 augusti 1926, Ormsö
 Greta Sjöbrandt, född Lindqvist den 5 augusti 1926, Rågöarna
 Lydia Maria Karlsson, född Berkman den 7 augusti 1926, Nuckö
 Dagmar Maria Appelblom, född Söderkvist den 9 augusti 1926, Ormsö
 Adele Anette Enkel, född den 13 augusti 1926, Ormsö
 Meta Johanna Mattsson, född Mihlberg den 16 augusti 1926, Rågöarna
 Georg Erling Beckman, född den 18 augusti 1926, Ormsö
 Henrik Koinberg, född den 19 augusti 1926, Rickul
 Ester Alida Hittersten, född Lindström den 20 augusti 1926, Ormsö
 Ingrid Ekeblad, född Runestam den 26 augusti 1926, Runö
 Helga Bombas, född Isbäck den 4 september 1926, Budapest
 Birgit Elaine Hallman, född Thomsson den 5 september 1926, Rickul
 Maja Bergström, född Klaman den 9 september 1926, Korkis
 Leida Pettersson, född Blomberg den 10 september 1926, Rickul
 Helmi Rosilda Eneroth, född Hansson den 13 september 1926, Nuckö
 Sven Bror Söderblom, född den 14 september 1926, Ormsö
 Robert Ferdinand Åkerblad, född den 14 september, Rickul
 Ingvald Algot Vesterholm, född den 21 september 1926, Rickul
 Anders Hamberg, född den 25 september 1926, Ormsö
 Elna Paulette Söderström, född Åkerblad den 26 september 1926, Rickul

☞ 65 ÅR ☞

Elvi Ingeborg Vesterby, född Åkerblad den 2 juli 1931, Rickul
 Elin Söderlund, född den 10 juli 1931, Ormsö
 Bertil Stahl, född den 11 juli 1931, Rickul
 Emil Anders Stenros, född den 12 juli 1931, Ormsö

POSTTIDNING

Svenska Odlingens Vänner
Vikingagatan 25, 1/2 tr ned
113 42 Stockholm
ISSN 0345-6706

Karin Astrid Lööf, född Alström den 18 juli 1931, Ormsö

Ester Ingeborg Bergström, född den 21 juli 1931, Ormsö

Inga Martha Stella Nordgren, född den 21 juli 1931, Reval

Bertil Sigfrid Besterman, född den 24 juli 1931, Rickul

Uno Norrman, född den 24 juli 1931, Korkis

Stig Lennart Vesterberg, född den 28 juli 1931, Rickul

Elsa Gärdström, född den 6 augusti 1931, Ormsö

Bertil Johan Nyman, född den 6 augusti 1931, Nuckö

Vilhelm Arvid Björk, född den 8 augusti 1931, Runö

Hjalmar Ahlberg, född den 13 augusti 1931, Rickul

Olof Brunberg, född den 15 augusti 1931, Rickul

Sylvia Borghild Thomson, född Murman den 17 augusti 1931, Ormsö

Elma Bergman, född den 19 augusti 1931, Nuckö

Hilda Sjöman, född den 26 augusti 1931, Ormsö

Evald Sjölund, född den 27 augusti 1931, Rågö

Elvine Ottilia Olin, född den 6 september 1931, Ormsö

Reinhold Plank, född den 6 september 1931, Rickul

Leander Henning Rönnberg, född den 7 september 1931, Ormsö

Agnes Gunhild Callenmark, född Dans den 15 september 1931, Rickul

Mildred Kuuskla, född den 19 september 1931, Rickul

Ingvald Ingemar Luks, född den 20 september 1931, Rickul

Gunnar Ulrik Österman, född den 20 september 1931, Runö

Saima Albert, född den 23 september 1931, Nuckö

Sylvia Ingrid Ulla Beckman, född den 23 september 1931, Ormsö

Vilhelm Fredrik Nee, född den 24 september 1931, Runö

Harald Vesterman, född den 26 september 1931, Rickul

Signe Nilsson, född den 27 september 1931, Nuckö

☞ 60 ÅR ☞

Arne Kristof Thomson, född den 2 juli 1936, Rickul

Viivi-Mall Sikkar, född den 3 juli 1936, Reval

Ingrid Linnéa Aman, född den 4 juli 1936, Nuckö

Alvar Nyman, född den 6 juli 1936, Nuckö

Kustas Antsvee, född den 8 juli 1936, Nuckö

Inga Gunhild Nilsson, född den 10 juli 1936, Rickul

Stig Erik Vesterblom, född den 12 juli 1936, Reval

Nils Sekobon, född den 18 juli 1936, Nuckö

Arne Grenfeldt, född den 29 juli 1936, Rickul

Runar Grenfeldt, född den 29 juli 1936, Rickul

Öilme Rosen, född den 29 juli 1936, Nargö

Milvi-Mai Romanov, född den 1 augusti 1936, Nuckö

Gundel-Rosine Stahl, född den 2 augusti 1936, Rickul

Edgar Olof Koinberg, född den 6 augusti 1936, Nuckö

Amalia Freiman, född den 11 augusti 1936, Nuckö

Inga Marianne Okerman, född den 19 augusti, Rickul

Ulla-Britta Klippberg, född den 24 augusti 1936, Rickul

Lydia Virginia Nordström, född Stromback den 27 augusti 1936, Nuckö

Marika Klesty, född den 29 augusti 1936, Baltischport

Osvald Hallman, född den 1 september 1936, Nuckö

Sven-Ingemar Boman, född den 2 september 1936, Rickul

Elin Espling, född den 4 september 1936, Rågöarna

Gunnar Vikman, född den 4 september 1936, Nuckö

Anne Milvi Kariis, född den 11 september 1936, Hapsal

Vera Schirnov, född den 25 september 1936, Kasepää

Inga Holmberg, född den 29 september 1936, Reval

Fanny Gerda Maria Stahl, född den 29 september 1936, Rickul

☞ 50 ÅR ☞

Gunborg Sylvia Mickelin, född den 1 juli 1946, Johanneshov/Ormsö

Evert Johannes Fagerlund, född den 8 juli 1946, Hägersten/Runö

Lia Mai Palundi, född den 9 juli 1946, Eskilstuna/Rickul

Ingrid Vaino Koppelman, född den 17 juli 1946, Stockholm/Vippal

Maj-Britt Lindström, född den 25 juli 1946, Årsta/Ormsö

Maj-Britt Mäele, född den 25 juli 1946, Södertälje/Korkis

Ivar Lennart Horst, född den 27 juli 1946, Täby/Reval

Priit Lennart Tammar, född den 28 juli 1946, Gröndal/Reval

Måns Kristian Lennart Oebius, född den 10 augusti 1946, Danderyd/Reval

Kyllike Hilda Gun Elenbo, född den 17 augusti 1946, Arboga/Nuckö

Bodil Lisbeth Appelblom, född den 20 augusti 1946, Stockholm/Ormsö

Sirje Liisa Kägi, född den 23 augusti 1946, Göteborg/Karuse

Anna-Greta Ter Borch, född Södergren den 27 augusti 1946, Västerhaninge/Runö

Birgitta Lilian Kanna, född den 8 september 1946, Paraguay/Hapsal

Ada Mihkelsson, född den 8 september 1946, Stockholm/Nuckö

Ulla-Britt Talback, född den 10 september 1946, Kalhäll/Nuckö

Wello Lennart Ambros, född den 14 september 1946, Eskilstuna/Nuckö

Ingrid Andersson, född Borrmann den 18 september 1946, Eskilstuna/Rickul

Selma Agneta Luks, född den 22 september 1946, Stockholm/Rickul

Wolmar von Taube, född den 26 september 1946, Bremen/Rickul

Fyller du
eller någon närstående
50 år?

SOV:s födelsedagslistor grundar sig på register över medlemmar som anlände till Sverige före 1944 eller tidigare.

Vi vill gärna fortsättningsvis gratulera våra 50-åringar men behöver hjälp med födelsedatum och härstammingsort.

Skriv till

SVENSKA ODLINGENS
VÄNNER

Vikingagatan 25, 113 42 Stockholm